

GOVEND

Kovara Çandi û Huneri / Kültürel ve Sanatsal Dergi

Yıl: 1 Sayı: 7 Ocak - Şubat 1993 (iki Ayda Bir Yayınlanır) Fiyatı: 8000 TL. (KDV Dahil)

- ✓ Payiza Rûsar û Govend
- ✓ Rewşa nivisan û weşanên bı Kurdi
- ✓ Ressam Samet Aydın ile röportaj
- ✓ Jı nav Edebiyata Kurdi "Yunus DILDAR"
- ✓ Danasina helbestvanek Kurd

GOVEND

Kovara Çandi û Huneri / Kùltürel ve Sanatsal Dergi

SAHİBİ VE SORUMLU YAZI İŞLERİ MÜDÜRÜ

Mazhar KARA

YONETİM VE YAZIŞMA ADRESİ

Gevran Cad. Şair Sırrı Hanım Sok.
Ustabaşı Apt. No: 29 Zemin Kat
Daire:1

OFİS / DIYARBAKIR
TLF / FAX: (83) 213 663

BANKA HESAP NO

Mazhar KARA Adına
T.C. Ziraat Bankası
Diyarbakır Merkez şubesi
353764 nolu cari hesap

ABONE KOŞULLARI

6 AYLIK : 24.000.- TL
1 YILLIK : 48.000.- TL

ILAN TARİFESİ

Arka Kapak : 750.000.-TL
İç Kapak : 500.000.-TL
Tam Sayfa : 300.000.-TL
Yarım Sayfa : 150.000.-TL
1/4 Sayfa : 75.000.-TL

DIZGI

EZGİ PRODUKSİYON
TLF : 245 578

BASKI

Metinler Matbaacılık

KAPAK RESMİ

Samet AYDIN

İÇİNDEKİLER / NAVEROK

Pêşgotin	1
Payıza Rûsar û Govend	
DILOVAN	2
Sitrana Lawjji Ya Lawikê Sîmoqi	
Ş. NEVROZ	3
Rewşa Weşan û Nivîsarên Bî Kurdi	
S. KORKMAZ	4 - 5
Danasina Helbestvaneki Kurd:	
"Kemal BURKAY"	6 - 8
Serpêhati	
Y. PİRAN	9
Zargotna Me	10
Kûrteçirok	
Y. PİRAN	11
Nivîskarê "Ey Reqîb": Yunus Dîldar	
Latif ÖZDEMİR	12-14
Pierû Pia	
Hûmanê Çıyan	15
Helbest	
Eskerê Boyik	16
Röportaj	17-21
Lihevanin	22
Mesele û Metelokên Kurdi	
Berhevkar: Huseyinê Emin	23
Çê Sosên Bêgi-II	
Munzur ÇEM	24-26
Ji Bo Zarokan	27-28
Helbest	
Şelam Roni Berzencizade	29
Musîq	
Em Azadixwaz in	30
Helbestên Xwendevanan	31
Nameyên Xwendevanan	32
Helbest	
Ferhadê Çeleng	33

PÊŞGOTIN

Ji kûraniya dîl da, bî germa azadixwaziyê merhaba ji we ra !...

Merhaba xwendevanên delal! Sala we ya nû piroz be.

Em bî hêvi û bir û baweriyên pêşerojê, ji sala 1993 yan ra bî xêr û xweşi hat dibêjin. Lewra "Xêr hatin" edeteki Kurda ye û ji bav û kalan de ji me ra maye. Lê carna "nû nuhatin" li ser mirova kevira ji dibarîne. Disa ji em hêvidar in û bî xwe û gelê xwe bawer in, sala 1993 wê ji me ra bibe sala aştî û azadiyê. Em bawer in ku GOVEND di sala nû de, wê disa bibe dengê azadiyê û ev dengê ziz û zelal wê bibe kevoka aşitiyê. Lewra wê, piştî xwe spartiyê xwendevanên jir û delal. GOVEND berhemekê we ye; hûn ji hewwlekariya (garantiya) pêşerojê ne.

GOVEND bî alikariya we, va ket sala 2 ya. Ew, bî alikariya we va her roj ji roja berê xurttir dîherike nava jiyane. Hûnê vê rastiyê di nav rûpelên kovarê de ji bibinin.

Di nav kovarê de hûnê bibinin ku, guhartinek di ji heye. Berpirsiyarê me yê nûvîsî, hevalê me yê hêja Mûkerrem AYYILDIZ, ji ber ku dest bî xebateki di kir, mecbûr ma navê xwe ji nav rûpelê me derxist. Lê ew disa bî hewldanê xwe, bî hissê xwe ve bî me ra ye. Guhartinek di ji daketina hejmarên rûpelê me ye. Em carek di ji mecbur man û me rûpelê xwe disa daxist 32 yan. Lê ev kêmbûna rûpelan, wek hûnê ji bibinin di naverokê de wê tu kêmasîki dernexe ber me. Naveroka GOVENDê wê disa tîji be.

Xwendevanên hêja, hûn tev dîzan in ku weşandina kovareki Kurdi li Kurdîstanê ne rehet e. Li her alîve astengiyên mezîn li ber men in. Bî saya xwendevanên me yê hêja me vê astengiya heta nuha nekîşand. Lê ev yek nayê wê manê ku, emê ji iro şûnda nekîşînin. Bo wî ji, pêwîst e xwendevanên me alikariya xwe dehi xurttir nişanê kovarê xwe bidin. Her xwendevaneki me bila 2 kovar bistîne û yek ji bide naseki xwe. Ev yeka wê alîkarîki mezîn be, bo kovarê we.

Ji alî di, me biryarek nû stend ku ji iro şûnde emê pirtûka ji buweşînin. Ji xeynî pirtûka emê kartên pirozbahî ji derînin. Di pêşerojê de evan berhemê me ji wê bigîje destê we.

Xwendevanên hêja, wek ku em tim û tim dibêjin; GOVEND berhemekê çandî ye. Lewra ew rengê xwe ji Bircên Ameda rengin hildaye. Ew, bî we mezîn bû û wê dehi ji mezîn bibe.

Bî daxwaz û hêviyên pîr salên piroz va, bîmin in di xweşi û şahiyê de.

GOVEND

PAYIZA RÛSAR Û GOVEND

- DILOYAN -

Bayê payiza ewlin, bî bêhna pelên zer û xweliya şil va dî nava biri û bijangê min ra wek guzanek bî xwin, tûj beziya bû... Havinek dîn bî tevi eşq û evinên doyin ve, wek peleteki ewrê gewr dî pîştâ çiyayhe bilind û sersipi da qelibi, wînda bû. Asogeh sorgewez, dî rengê xwinê de çilwîli.

Dî dîl da payizên zarotiyê pîrptin, bî temamê rengê xwe va. Evinên bîhûri wek tireki zîrav hîşyar bû, dî kurahiya kezebê da.

Mîrov çîma dem û zemanan ra evqas dijmin e?

Evinên bori wek tireki tûj dîl û cergê min hingavt, kezeb û gewriyê min... Lê tipên daktilyê her ku diçe sîpi dîbin, jî ber ku kaxizê sîpi reş dîbin û rûpelê kovara Govend xweş dibe... Hejmar, yek, du, sê, çar... Payizêk dîn, rûye xwe yê sar û cemdi gihand me.

Disa xwîneki sor kûçên vi bajarê kevnare bî rengê xwe yê din boyax dîke. Çend heb Çînar qelibin jî payizên bori vir da. Çend zarok şewitîn, çend govend şên bûn, çend bûk xemilîn û çend rûpel reş bûn; ev çî kîlame dibêje payiza rûsar? Ev çî mewsim in?... Payiz xwinê dîbarine, havîn xwinê dîkelîne, zîvîstan xwinê dîcemidîne, bîhar xwinhe dîxemilîne, roj xwinê dîşewitîn... Mîrov; sar û bê hîş, eşq û evin bê rûmet bûne.

Kîlama min dîzi payiza rûsar. Pelên hêşîn top kir jî nava darîstanan. Baxçê bê xwedî hîşt. Nobedaran kuşt... Evin sêvi hîşt...

Lê hêvi sar nebû dî dîl da. Tava sibehê tirêjên xwe bî dîzi daxîst kûçên vi bajarê kevnare. Min berê xwe da hêviyên nû, pîştâ xwe da bayê sar, ber bî bîrcên Amedê meşiyam... Dî devê min da meqamek nû, jî hînek kevirên bî xwin derbas bûn, jî hînek pelên hîlweşiyayî. Hîlkîşiyam sur a kevnare, lî dinê nihêrim. Dinê min nabîne, kor bûye tu dibê... Nabîne ku ev payiza rûsar cehd dîke jî bo kîlamê min jî min bîstîne.

Berfa sîpi çiyayê reş girtiyê hemêza xwe. Ev baye lî qolincê min dixê sar e, xeddar e; wey lo... Hîlma çiyayê reş jî tenê bî min dîkare.

Derbas dîbim jî hînek kûçên jar û bîrcî. Dayîk bî zîmanê zîkmaki porên zarokên jar û delal dîxemilîn in. Ev kûçe hêviyê dîbarine. Xuyaye ku bê mecalên vi welatê yê dagîrker û zorkerên wî ne. Ev kûçe hêviyên dîbarine... Lewra, çavên bî ken, rûkên geş kîlama payiza rûsar dîfetîsîne. Kîlama min geş, mîqamê min xweş dibe, dî van kûçan da.

Lambên bajêr çîruskan dîreşîne, tariya şevê bîrikandîna berfa serê çiyayê reş dîtemîrîne. Şev dî kur da hîmêz dîke bajarê kevnare. Xaniyek teng da rûyên hevala cihanek fîre diyari jî min ra dîke. Hêviyên pêşerojê zîz û zelal dîbin; Govend wê hê xwe bêtir bîxemilîne. Lewra şevên reş, mîzgîniya rojên germ in. Wî jî me bî dîl û can hîmbêz kîriye.

Êdî tîrs nema jî payiza rûsar. Karê min bî tîrsokên rûsar ra tu nine... Dê em bîmeşîn, bîra rûkê rîya me geş be û deqqe û saniye sêvi û hustî xwar û bê xwedî nemînin.

Geş bîkîn kîlama xwe, mîqamê xwe xweş bîkînl..

SITRANA LAWIJÛ YA LAWIKÊ SIMOQÛ

were lawê, lê lê lê lê cira min dibêjît
dibê sed car, dibê lê lê lê lê min diti bû
eba reşeki simoqî... xwedê zani... dê min diti bû
lî pîsta min hêdi... dimeşîya xwedê dizani
lê lê lê lê, delilê, delilê... delilê... lo lo lo
were lawê, kela lawê.

Î

lê lê lê delilê kurka vê sibê bî sê dengê bang dîkêt
lê lê keçê dinê mal bab şewitiyê tu were, ramûsanekê
jî xal û nîşanê gerdenê dê min

L

A

bo xuşe can û cesedê evdalê xwedê dê bîde
lê lê kirivê bîla bibe fitra serê yezidê, lê lê lê lê
delilê lo lo... lê lê kirivê ez xulamê... were lawê.

H

Î

erê lawîk çavête reş in... mîna yê çavê mamîza
lê lê lê lê min go, her du bîskêt te zîravîn û dirêjîn
mîna vî konê şîrtan û ereban... van enza mal bab şewitiyê
dî min go! tu çîma bî rojê kurkê xalkê... tu wê hêdi...

Y

Ê

hêdi lî ser darê dinyayê bixemilîne
şevî bêjî yadê rabuyîn bî şîlî ye... lo û lo lo ...lo lo lo...

N

lê lê lê were lawêv erê lê lawê kelê lawê
çemê bêla bîrcêla lî bîn çîyayê şîngarî
dî min go! bî şêx hadîkê gelê kurda wez ya te me
iyê... iyê... iyê... iyê...

dî wezê şev û rojê xwedê dizani... mîtola te me
dema vê sibê keçê mêjê lî min bî êvarîye...
dî me go: rîşim evdala xwedê min bîde qulpan û masan
û geza sibênî kîfa na şevêye

K

iyê lê kirivî eze hêj xwedê dizani, eze dostê xwe û te me
lê lê lê... lo lo lo... lê lê lê...

U

kirivî min bî qurbanê
were lawê kelê lawê, kelê lawê, kelê lawê
çemê bêla bîrcêla bîn çîyayê şîngara şewitiyê.
dî min go! dengê dikê porê lî hewara dîke

R

D

şaq û waqê lî qerara xwedê bî can û cesedê min ketibe
dî wezê nakim terka bêjîna bîlînd, çavê û bîrhê reş û belek...
bê morekê surê gulê ye heya jî aliyê qudrêtê sîmalê jî çîyayê
şîngara şewitî...

Î

dî min go! nayê bîra min û kelê jana dilê min da
lê bê tîfaqê, lê lê lê lê... were lawê kelê lawê
lê lê lê... delilê delilê... kurê lawê, kurê lawê, lê lê lê lê lê
kirivê min bî qurbanê.

Ev sitran, jî hejmara 1539, ya rojnama Hevkari, ydîroja 7.9.1992 da hatiye wergirtin. Ji alî Ş. Newroz va jî tipên Erebi hatiye vegerandin bo tipên Latîni.

REWŞA WEŞAN Û NIVISARÊN BI KURDI

S. KORKMAZ

Di sazûmana jiyana abori da prensîbê heye, jêra dibêjin "derpêş û daxwaz", ango "arz û talep". Çerxa ber-kêşanê li gora vê regezê (ilkê) dizivire û tê badan. Daxwaz, derpêşê diafirine, lê derpêş ji daxwazê zêde û cûr be cûr dike. Di bazara aboriyê da maleki ko daxwaza wi tuneb, an rabû be, ew mal di stuyê xwediyê xwe de dimine û di barxana de mah-kumê rizandinê dibe. Karbidest, ko nexwaze bixisire dibê guhdariya piyasê bike û li gor daxwaza civatê mal û çêkirina biafirine.

Ew prensîba li jor pir-hindik ji bo rewşa çande yi û konevani ya civatê ji tê gotin. Civat û çalakiyên rewşenbiri, nivisandini û xwendin divê bersiva hev bidin. Ango, daxwaz û derpêşê hev

bin. Ji vê bonê rêzanvan, pêwist e civata xwe ji her ali ve û zor baş nasbike. Civat dixwaze çî bike, çî hin bike û çî bixwine, divê baş bêne çî kirin û li gora daxwazên civatê berhemên çandî û nivisarên konevani bêne weşandin û çapkirin. Lewra ko, ronakbir goh, çav û mejiyê civatê ye. Ronakbir hinker e; rê û rêçika rasti û paki şani civatê dide. Lê gotin û nivisandin têr nake, kîrî ji lazîm e. Wexta gotin û

kîrî ronakbir an konevan hev negrin, wê demê rûmetik ji nivisarên wi re ji namîne. Baweriya civatê bî ditiniyê wi rêzanvani nayê û kes li pey wê rêçikê nameşe. Rewşenbir ne ewe ko gotina xwe dibêje, an nivisara xwe dide weşanxanê û li mala xwe vedikeve. Rewşenbir ewe ko xwediyê gotina xwe ye û roja teng li pêşiya civata xwe ye.

Kî dikare bêje rola lenin ji ya Gorki an Dostoyevski mezinare, li ser guhartina civata sovyet. Dîsa kî dikare bêje, tîna Viktûr Hûgo ji ya ihtilala Frensê kêmtare û ew kîye ko dibê tesira kovara "Hewar" an "Mem û Zîn" ji serdildana Şex Seid paşda tîre. Her rolek di tanga xweda grîng e û ji bo hev pêwist e. Ev yek ji divê wîha rast bê zanin. Zor û zanin di vê rêda bira ne. Zor, çiqas grîng be, zanin sed hewqas pêwist e. Zor ne armanc e, bo serkeftina armanc û mebestê pergal e. Lê zanin armanc e, armanca mirovbûnê a herî grîng e. Zor demî ye, zanin payidar e.

Tiştêki din ji heye; Ciyê rêzanvan û rewşenbir nava gelê wi ye. Wexta ko jiyana rêzanvan û gel ji hev veqetandi, dûr û cûda be, sibê de ditini û baweriyên wan ji ji hev dûr bikevin. Yek teminatek wek-heviyê heye, ew ji heta dawiyê jiyana di nav hev de parvekiri ye.

Gazinda gel ji rewşenbirê wi heye. Rewşenbirê me gelek cara gel bî

serê xwe hiştine û ketine derdê can û malê xwe. Iro ji rewş zêde neguheriye. Wek sermiyandar û dewlemendê Kurda ronakbirê me ji qîma xwe bî jiyana welat û halê gel naynin. Wexta li Çolemergê (Hekkarî) bîjin kîye ko nav û dengê wan seh bike; xetera mîrînê ji xwe li wê bihêle... Bira kes nexeyide û bî taybet negre ser xwe, lê ez di wê ditiniyê de me ko şexsiyeteki pari navê wi derketi (Tixtor, Ebûqat rêzanvan) êdi li xwe

nagre li welêt bîmine. Lewra ko hempa yê wi gişt li Enqera, Stenbolê ne! Ev rewş wani naçe. Wexta seradê hatiye. Rewşenbirê gel divê hêdi hêdi bişiqitî nava gel û jiyana zehmetkêşî parikin. Yê bînbêjîng bira di ciyê xwe yê nîzîm de bîminî, ew çal gelek li karekterê wan tê!

Di derhaq xwendin û pêçûna weşan û nivîsarên Kurdî de gazînd û rexneyek zirav ji gel ji tê kîrîn. Qasî tê xuyakîrîn tî-
raja weşanên

bî Kurdî gelek kême. Ev hejmar ne sed yeka (% 1) rojname xwende yê Kurda ne. Çima? Gelo pereki zêde lê diçe. Na.. Ez di wê dîtîniyê de nînim. Mîroveki hemî rojname û kovarê bî Kurdî sere-

rast pê here bira sed hezarê wi here, ko ew ji rojê sê hezar dîke û hêj nake perê rojnameki Tîrka ko têde tîji dijîmîni li me tê kîrîn. Ev bêpîrsiyarî ye û ji netewabûna xwe dûrbûyî ne. Mîroveki, bî tenê ji bo piştîgîriya manewî bîmine dişa divê weşana Kurdî bîstîne û bê şîk divê bîxwîne jî. Özal divê "Kurdîti nemaye, Kurda zîmanê xwe jîhempa yê wi gişt li Enqera, Stenbolê ne! Ev rewş wani naçe. Wexta seradê hatiye. Rewşenbirê gel divê hêdi hêdi bişiqitî nava gel û jiyana zehmetkêşî parikin. Yê bînbêjîng bira di ciyê xwe yê nîzîm de bîminî, ew çal gelek li karekterê wan tê!

Di derhaq xwendin û pêçûna weşan û nivîsarên Kurdî de gazînd û rexneyek zirav ji gel ji tê kîrîn. Qasî tê xuyakîrîn tî-
raja weşanên bî Kurdî gelek kême. Ev

heji bir kîrîne. Mektebê Kurdî vebîrîn jî kes zaroyê xwe naşîne". Ev yek wîsa be jî divê em dilê neyarê xwe xweş nekin. Jî zîman û çanda xwe ra xwedî derkevî. Bîxwînî û bîdî xwendî. Her maibateki divê Rewşene kî, Govende kî, Welate kî, Azadiye kî, Berheme kî, Nûdeme kî bîstîne û li nav mala xwe peyda bîke.

Civat çîqas pêşve diçe, rol û pêçekên komalî jî hev zêde û belav

dîbî. Wek berê êdî hewce nîne her kes bîhe v re rahêje kareki. Hinek bî pênûsa xwe, hinek bî tîfînga xwe, hinek bî keda xwe, hinek bî perê xwe, her kes di tanga xwe de gîring e û pêwîst e.

Kî dîkare bêje rola Le-

nî jî ya Gor-kî an Dostoyewski mezinîr e, li ser guhertîna cîvata Sovyet. Dişa kî dîka-re bêje tîna Victor Hugo jî ya ihtîlala Fransê kêmtîre? û ev kîye ko dibê tesîra kovara "Hevar" an "Mem û Zîn" jî serhîldana Şex Seîd paşda tîre. Her rolek di tanga xwe de gîring e û jî bo hev pêwîst e. Ev yek jî divê wîha rast bê zanî. Zor û zanî di vê rê de bîrane. Zor çîqas gîring be, zanî sed hewqas pêwîst e. Zor ne armance, bo serketîna armanc û mebestê pergale. Lê zanî armanc e. Armanca mîrovbûnê a herî gîring. Zor demîye, zanî payîdar e.

Tîna xwendî û nivîsandîne di civatê paştamayî de kême. Em dibê nebin jî wan civata. Iro pîvana şarezayî yê xwendî tê qebûl kîrîn. Bira kes vê rastîyê jî bira xwe nebe.

DANASINA HELBESTVANÊN KURD:

"KEMALBURKAY"

Kemal Burkay di sala 1937'an da li hêla dersimê, "Dibran" da haliye dinê. Li Kurdistanê Tirkîyê di wê salê de li doreberê Dersimê serhildaneke mezin destpêdike. Roma reş di nav salan da sondeke mezin xwaribû ku gelê Kurd ji ortê rake.

Kemal Burkay zarotiya xwe li gundên Dîrban Hu Canikê derbaz kir. Wi dibistana pêşin li wir kuta kir. Ew di nav van salan da tengasiyên mezin dibine, ew herro pêxas û ti-birçî radibe diçe vê dibistanê. Bavê wi merveki bê erd bû, wi dersdari dikir.

Nivîskar, helbestvan û ronakbir **Kemal Burkay** li Akçadaxê dikeve zaningeha bi navê "**Köy Enstîtüsü**" (**Enstitüsüya Gundiyân**). Ew dinav van salan da dibe xwendekarekî jir û jêhati. **Kemal Burkay** di vê zaningehê da şev-ro dixwîne, zêna xwe pêşta dibe, paşi vê yekê **Kemal Burkay** dibe xortekî hîşyar,

serwest û çavvekirî.

Paşi kutakirina vê xwendegêhê ew dikeve zaningeha Dadigehiyê (hukuk). **Kemal Burkay** di vê demê da destpêdike gelek çirok, serhati û helbestan dinivise. Ew cure cure kovar, rojname û pirtukan dixwîne û westan çîye nîzane. Ew di nav salan da ji aliki da diçe zaningehê, ji aliki da ji dersdariyê dike.

Di sala 1965'an da **Kemal Burkay** dikeve nav cêrgên (refên) "**Partiya Karkerên Tirkîyê**" û ew gelek salan dinav vê partiye da dixebite. Ew bi dileki şa xwe pêşkêşî serkeltina doza karkerên Tirk û Kurd dike. Pêşiya her tişti sosyalizm bo **Kemal Burkay** dibe bawerike mezin.

Kemal Burkay gelek rojên tirş, tal û bi jehr ditiye. Hêzên kolonyalist tu west dest ji pêşira wi berne dane. Di sala 1966'an da bendeke **Kemal Burkay** di kovara "**Yeni Akış**" da derdikeve, ji ber vê bendê

ew tê girtinê û 4.5 mehan di zindanê da dimine. Paşi sala 1971'an ew du caran disa tê girtinê û ew 9 mehan ji azadiya xwe dûr dikeve. Paşê dema ku zozdesti yên ku li ser **Kemal Burkay** zêtir bûn, ew çû du salan li derwayi welat ma. Hîsreta welat li ser dilê wi dibe kevireki disekine. Lê wi hertim bina xwe firegirtiye û bawerîya xwe tu west wunda nekiriye.

Ew du salan şunda ji derwayi welat vedigere tê welatê xwe. Di nav van salan da bir û baweriyên sosyalist li Kurdistanê bi lez belav dibûn. Di sala 1974'an da li Kurdistanê Tirkîyê "**Partiya Sosyalist a Kurdistanê Tirkîyê**" hat avakirin. **Kemal Burkay** bû himdarekî (rikindar) vê Partiyê. Wi ji bo azadiya Kurdistanê bi gelek hevalên xwe va tevayî di nav baskên vê partiye da digirtin.

Çawa di warê politikayê da, usa ji warê

edebiyatê da **Kemal Burkay** bûye miroveki navdar û jêhati. Cara pêşin di sala 1967' an da helbestên wi bi navê "Prangalar" hatin çapkirin. Di sala 1976' an da pirtûke nû ji aliyê **Kemal Burkay** da bi navê "Dersim" tê çapkirin.

Nexş-nigar û reng-awazên helbestên wi bi girani Kurdistan e. Ew bi di-leki na, hezar dili li ser welatê xwe bengine. Di nav xelên wi da eş-birin û derd-kulên gelê Kurd bi jêhatike mezin va hatine nitirandinê. Wi di helbestên xwe da her tim hêvi, baweri û gumana xwe her tim parastîye. Xurtbûna şeng-şepaliya xelên **Kemal Burkay** bedewiya helbestên wi nişani me dibe. Ronahiya rojên delal û rojên azad di nav helbestên wi da baş di çirûse. Nexş û xemlên rengin va helbestên **Kemal Burkay** li ser himên mi rovhîzi, we lathîzi û li ser himê biratiyê gulvedane.

Ji ber zordestiyên hêzen kolonyalist **Kemal Burkay** di gelek nivisarên xwe da navê xwe yê rasli her tim veşatiye. Di nav gelek rojnâme, kovar û pirtûkan da bi navê "**Baran**" **Kemal Burkay** zelîşt nivisiye. Wi bi vi navi du pirtûkên Kurdi wergerandiye zmanê Tirkî Ji wana yek deslana "**Mem û Alan**" e. Ev pirtûk di sala 1977'an da li Kurdistanê Tirkîyê hat çapkirin. Di sa **Kemal Burkay** bi navê

"**BARAN**" helbestên niviskareki Kurdên Sovyetistanê- **Eskerê Boyik** di sala 1979' an da bi navê "**Dağ Çiçekleri**" (**Kulil-kên Çiya**) wergerande zmanê Tirkî. Wi di nav wegeran da zmaneki zelal, paqîş û dewlemend xebitandîye.

Gelek pirtûk, bend û broşûrên wi ji bi nave din va hatine nivisandinê. Helani niha di nav rûpelên gelek rojneme û kovarên Kurdi-Tirkî da pîr ef-randinên **Kemal Burkay** ci girtine. (**Özgürlük Yolu, Roja Welat, Çıra, Ye-ni Akış, Sesimiz, Dengê Komkar, Roja Nû, Yeni Toplum, Varlık, Yarına Doğru, Papyrus**)

Kemal Burkay di sala 1964' an da romanek bi navê "**Yaşamanın Ölesin de**" nivisiye. Ev romana di nav rûpelên rojnema "**Valan**" da li **Tirkîyê ke ri ke ri hatiye** weşandinê. Usa ji bi Kurdi- bi Tirkî **Kemal Burkay** bi navê "**Dawîya Dehaq**" liyatrok pêkaniye. Di vê listîka biçûk da ser qevrîmandî na Newrîzê hatîye sekinandin.

Kemal Burkay bi navê "**Sosyal İmperyalizm Sorunu ve Türkiye'de Maoçu Akım**" (**Pîrsa İmperyalizma Cıvaki (Sosyalî) û Bir-Baweriyên Maoçiyân li Tirkîyê**) pirtûkek di sala 1976' an da nivisiye. Wi di vê pirtûka xwe da çewt, şaşî û xelatiyên "maoçiyân" nişan daye.

Ewên ku dixwazın zmanê Kurdi hinbin,

Kemal Burkay bo wan pirtûkeke **Dersim Zmanê Kurdi** nivisiye. Ev Ef-randîna giranbihayê di nav wedeki kurt da wê bê weşandin.

Ev nivisara ji pirtûka "**Be-ravoka Helbestvanên Kurd**" hatîye wergirtin.

Weşana **KOMKAR**, sala 1982.

SPARTAKUS

Jin stranek e Spartakus
Derbas dibe û diçe
Gava roj bilind dibe li ser
çiyên

û pelên mor ledixin li
beravan.

Jin stranek e Spartakus
Zaroyên piçûk û jinên pale
dibêjin
Li wir, li deştên Trakyê.

Azadi wek tayrek li ezman
Wek stranên çavên
Varinya ne

Ew keçika dil, Britani
Ew kulilka zozani
Wek kenek bi jan e
Li ser rûyên gladiyatoran
Gava xwîna wan tev li axê
dibe

û dimrin bi mêrani...

Ew çi dizanin dostaniyê,
Çi dizanin biratiyê,
Bonâ yeki din mirin.
Ew çi dizanin

Spartakus!
Gava rabûne piyan kevîr û
kuçên

Makedonya û
Lombardiyê

Nexweş û kal û keçên
ciwan
Bo azadi wek al dibû porê
wan

(...)

Kemal BURKAY

VAN ÇIYAN ÇI DİTİN, ÇI NE DİTİN

Kemal BURKAY

Van çıyan çı dıtın, çı ne dıtın
 Bı milyon sal
 Şılı û şepe
 Avên dın singê wan çırândın
 Bı roja wêlatê jêrê şewıtın
 Ba û bahozan
 Dı dırb û geliyan da lorandın

Bı milyon sal
 Kaniyan jê da der
 Daran bejn da
 Lı hev qelwın bi û şilan û dırık û gûz û tri
 Dı dolên wan da
 Lı berwar û zozanên wan
 Pez çêri, gur zûri
 Kılâmên xwe gotın mêş û mûriyan

Rovi û pıling û hırç û insan
 Bı milyon sal
 Şer kırın lı geli û quntarên wan
 Bı pençe û dıran
 Bı kevir û ço û tir û kevan
 Bı şûr û mertal
 Tıfing û top û teyaran
 Van çıyan çı dıtın çı ne dıtın

Bı kulbe û bêr û gısın û motor
 Mırovan tov rıjandın
 Lı dor avên şın-zelal
 Balcanê sor, gındorên şirin
 Ceh û genım
 Bırinc û pembu û titûn
 Ağır dadan, hesın kutan, govend gırtın
 Bı hezaran sal..

Ev çıya hım kal, hım cıwan ın
 Havın e, dı çalan da ağır dıbare
 Ax dıprje wek tendûrê
 Dol bı dar û ber ın, keskê bıhar ın
 Lı jori zozanan berf
 Dı mêrgan da kulikên rengin
 Çemên geliyan bı kef û kopırık û dilan ın
 Lı çıyan hım şer, hım aşti
 Hım mırın, hım jıyan

Van çıyan çı dıtın, çı ne dıtın
 Gûti û Kasi, Hûri û Lolo
 Xaldi û Ermen, Akad û Aşûr
 Semiramis û Naramsin
 Keyxusrev û Dara, İskenderê Mezin
 Rom û Erebe û Moxol û Ecem
 Cengiz û Xulagû, Teymûrê Leng
 Úsifê Reş, Hesenê Dırêj
 Ew Tırkmenên xwinrêj
 Jı Tırk û Tatar, heya İngılız
 Bı sedan zordest, talanker û çıl dız
 Lê hemû hatın çûn, disa ev Kurd man
 Kurên Hûri û Lûri û Kardox û Midan
 Ey dayka Kurdistan!
 Bı hezar deng, hezar reng
 Ú sing û berê te ne ev çıya û zozan

Serpêhati

KURÊN BÊXÎRET XUDÊ

NEDE KESÎ

Y. Piran

Êvar e, roj êdi ber bî ava diqulibe. Siya zinarê nêriya daketiye jêr. Koçer li ser sewkiya ber koşka xwe rûniştiye çay vedixwe. Şivanê pez tê rasta dîngê gazi dîke: "Xalê Koçer, kara we ya belek wînda bû. Ez dîgerim-nagerim, nabinim..."

Koçer, çay vexwarinê ci da dihêle û gazi kura dîke, dibêje:

- Lawo, kara me ya belek wînda bûye, lez bîkî wê bîbin. Hûn gerekê karê bîbin û ji min ra binin...

Qet xema kura nine. Guh nadin bavê xwe. Xwe xwe ji hevra dibêjin: "Hela bavê me bînhêre, bona kareke kelax çav lê ye, vê êvarê me serê rêya bixe." Kurê Koçer li karê nagerin, diçin ji xwe ra xew dîkin.

Du-sê roj şûnda şivan car din xeber tîne, dibêje:

- Qurban, wele işev miha qer wînda bû.

Koçer car din gazi kura dîke, dibêje:

- Kuro, zû herin mihê bîbin. Ev çend roj ewe kar nedit. Qe nebe mihê bîbin...

Kur weke berê guh nadin bavê xwe. Li

ber xwe dikine piste-pist, li mihê ji nagerin. Diçin nava gund dîgerin.

Çend roj şûnda darê xwe dîde destê xwe tê malê. Koçer jê dipirse, dibêje: "Lawo, xêr e tu hati mal, çima naçî ber pêz? Gelo te kar dit an na?"

Şivan dibêje:

- Xalê Koçer, wele cerdê avête ser pezê te, kerî tev bîrin, tiştêk nema...

Koçer car din gazi kura dîke, dibêje:

- We hê ser-beratê karê neditiye? Hûn nîzanin gelo ew kar kê bîr? Hey Xwedê we bistine...

Kur bî hevra dibêjin:

- Bavo, cerdê malê me tev bîr, tiştêk ne-maye. Tu hê qala karîkê diki?

Koçer li kura dîke qirini, dibêje:

- Lawo, ez ji zannî cerdê keriyê min gîşk bîriye. Ku hûn wextê da li karê bigeriyana, we kar bîdita, waha nedihate serê me. Talan keryê me ji nedibîr... Kurê bê xîret Xwedê nede kesî...

BEND-DÏLOK

Pieserardiş: Hûmanê Çıyan

Dayê ez birindara
Birinê mı xedara
Ni karda niz xencerâ
Semêd yey kênay şara

***

Ez ha şena xeribê
Semêd ma feqirê
Nioyena niozi ninna
Heq xwî helal bıq Dayê

***

Mı radawo, tu radawo
Hesron çimon mecalê mı birnawo
Destmalê sêrdeston mı helsınawo
Emser hot sêro
Ez tu sêr biya qal-xebero-qulquliko

***

Ez bizon'do, tu gayon'do
Ma çengle bıko mon bêriyon'do
Şar-herkes hanuk xwîr kar-gure'do
Ezo tu hanik muşeredo

***

Pako hor o astareyi
Sêr na Sarcona mierat pier qışleyi
Kênay kutik, kênay terês
Tu zerê mı helsınaya, kerda toqê saci

***

Zerê mino zerê gayi
Zerê tuwo zerê bızı
Ga çerenû vêk na vayi
Kênay kutik-kênay terês
Ez tu ser biya qal-xebêri

***

Vêng tu weşo, vêng tu weşo
Mı kerd gueştari, kerd xwî gueşo
Do'yê Kuermo pier biya heşo, biya vergo
Em ser hot sêro ez tu ser biya yo torino

***

Hêwax mino diarê Gilonaziri
Tu qam veta sê nêrgizi
Tu Hûmay kena, tu miser vindi
Ez eskerê ra biêr o tu xwîr biwazi

***

Pirdê Pali pirdo pako
Ponc waxt nimac serî farzo
Cay mino waşti mı serid rako
Şêtono o fesado niverdawo
Tijê sêri sibay ma ser ako

***

eman eman eman eman
eman eman mı derdindir
Tu sê milçiko viç-viçnena
Sê werdegon wil-wilnena

***

Tu va se, yey va se
Şima pia qal kerd esse
Çimon tu'ra asien
Tu vat êyo, yey vat ni

***

Lû - lû
Pa lengû
Çim zengû
Kergê xalo

Kuzi berda
Pê bononid werda
Ni este, niz pueste
Barê xırabon qın - esti

***

Mino diari ini Gazi
Delalê tu bermena kul o nazi
Sebir bıkir heton ez xeribêra biêr
Pê edeton kal-piro tu xwir bıwazi

kurteçirok

TU BAVÊ TE NELKÊŞ BÛ

Y. Piran

Navbera Patnos û Qerekilîsê tiji gur in. Ji bîharê hetani payîzê bi heywanan ra şer dîkin.

Rojek li Geliyê Xamûrê, ber devê Çema Mûradê gurek rastê hespek tê. Gur hêdi hêdi guhê xwe fit dîke, ber bi hespê dîçe. Niyeta xwe li hespê xırab dîke; dil heye hespê bixwe. Dema ku hesp guhfitkirina gur dibîne, lê dîkeve şikê. Zane ku xılabûna wi ji destê gur tunne, gurê wi bixwe. Paş hın mitalan, hesp gazi gur dîke û dibêje:

- Qet xwe vi ali wi ali nevêje. Ew guhfitkirina te ji bo xêre nine. Ez zanım tuyê min bixwi. Beriya xwarinê daxwazek min ji te heye. Gelo tu kari daxwaza min bi cih bini?

Gur dibêje:

- Bêje, ku xwesteka te çi ye? Ezê xwesteka te binım cih. Bila tu kul-keser bi te ra ne-

çe gorê.

Hesp dibêje:

- Ev deh sal in ku ji destê vê nelê nîkarım dî dê ra biçım; her roj dikulım. Ez hêvi dikım tu vê nelê ji sima min bıqşini, paşê min bıxwi.

Gur dibêje:

- Bila be, qet ji min ra zehmet nine. Hema daxwaza te ey bu? Tu zû lingê xwe bilind ke, ezê nel ji sima te bıqşinım...

Hesp lingê paşiyê bilind dîke, wextê gur devê xwe dirêj dîke ku nel ji sima hespê bıqşine, hesp refesek li netka gur dixe û gur dilorê erdê dîke.

Gur bê hiş dîkeve, hes direve dîçe û ji gur xılas dibe.

Gava hişê gur tê seri, radibe ser dêla xwe rûdinê, bi xwe xwe dibêje: "Ça xweş bû. Tu bavê te nelkêş bû, ku tu ji neklêşi diki!..."

NIVISKARÊ MARŞA NETEWÎ YA GELE KURD:

YUNUS DILDAR (1918-1948)

LATİF ÖZDEMİR

Jiyaneke kurt, lê bi nîrx û hêjaya jiyana, DILDAR. Ew di nav agirê şoreş a Kurdistanê Başûr ku di sala 1940 de geş dibû, mezîn bû welatparêziyê naskir. Bi helbestên xwe, çelengiya xwe piştavanek dîlsoz û serkarek bê tîrs bû. Dildar xwendina pêşin li bajarê Raniya ye kuta kir. Paşi ji li Hewlerê devami xwendinê kir. Ew di sala 1918'an de li Koysancaxê hate dinê. Huquqzan û diroknas Dildar, bi helbestên giranbûha di demekê kurt de li Kurdistanê Başûr û Rojhilat, nav û deng da. Xwendevanek şareza, zanayek hêja bû Dildar. Bi şahiya damezrandina Komara Kurd li Mahabad, wi ji bi helbesteki pirozbahi û dilşahiya xwe daxuyan. Ev helbest "Ey Reqib" bû, ku paşi bi biryara Komarê ev helbest hate ristîn û bû sîrûda netewî, angoma marş a millî ya gelê Kurd.

Ev helbestvanê hêja bi zaravayê Sorani dînivîsand. Dildar yek ji nivîskarê kovara Gelawêj bû. Helbestên wî weki tir dilê dijmin dişewitand. Mirov dikare bêje ku "Ey Reqib" û "Kurdistan" ji aliyê hemû welatparêzan ve hatibû jiber kirin.

Yunus Dildar di halekê de ku helbestan dînivîsi, wî, her wiha wergervani jî dikir. Klasikên Cihanê, wek La Fonten û La Martin werdigêrand zimanê Kurdî. Ew bi dilekê newesta di xebata pêşdeçuyîna civata Kurd de wek kargerek şev û rojan dixebiti, lê mixabin ku dilê wî nekari zêdetir wî xwedî bike. Dilê şad di ciwani û şiriniya

jiyanê de ji Dildar ciwîda bû û wî mirovê jêhati di 30 salîya wî da tenê hişt, Dildar sala 1948 çû ser heqiyê.

Yunus Dildar zaningeha dadperweriyê li Bexdayê kuta kir. Çend sal danêri û dadzaniti kiriyê. Ew meraqdarê tarîxa Ewropa û Rojhilatê bû. Di wî wari de gelek lêkolinan xwend, zanariya bira xwe pêş da bir. Ew ji Mehmet Emin Zeki gelek hêz stendiye. Kiteba M. Emin Zeki bi navê "Diroka Kurd û Kurdistan" tesîrek mezîn li ser Yunus Dildar daniye. Ji helbestên Hecî Qedri Koyî, Kurdî, Bêkes û Ziwer gelek hez kiriyê ku di helbestên Dildar de bandura wan şairan tê xûya.

Yunus Dildar di helbestek da Kurdistanê û delaliya wî welatî wî hatine ziman:

*"Kurdîstana xweş,
Nîştimana Ciwan
Qibeyê min i tu, bê guman
Çavên min li çiyayên te pişkînin,
Bûne inê
Jiyana baxên te
Dengê bîlûra şivanan te
Zîr qû baça te ya ciwan,
Qespa kewan
Li pala te
Xweşêna ava newalên te
Ew herî di guhê min da ne
Ez girtiyê evîna şerê dîla me
Ne ji nu v e ş li v e axê mezin bîme
Min bi xweşvîni,
Bêê Kurdistan
Te min xuliqand*

Te min xulî çand û
Te jin da min,
Xweş jiyana min
Xweş jiyana te ye
Êşa jiyana min
Roja şina te ye
Lewra Kurdistan
Nîştimana ciwan
Tu qblehê dili, bê guman"

(Ji zaravê Sorani wergeri)
 Helbestên Dildar weki sirud û diruşma ne. Her yek pêtek ji agirê ş oreşê ne.

Zîmanek dewlemend û xweş ahenge Dildar. Ew bengînê welat e. Her helbestên wi weki stranek azadiyê ye. Lê mixabe ku ev şairê hêja zu deng bri.

âvê çend helbestên Dildar evîni: Ey Reqîb, Kurdistan, Ey Bayi Şemal,

Bo Kowari Ronak, Mînalî Hîwa, Titunewan, Kapîri Awdêr, Du Sîwar, Çend û Çûn, Malwêran, Hesab, Hesabkirdin, Tawî Kurd û ê din.

Yunus Dildar, ji aliyek ve di kovara miri ya Komarê de dinivîsand, ji aliyê din va ji, ji cihanê agadar bû. Wi car caran ji axa Kurdistan pirozbayi dîşand ji bo rojnama Ronahi, ku di sala 1945 de derdiket. Di helbestek xwe da wiha dibêje:

"Rcnaki çendîn nawi to le kir min xoş e
Dili alem be saye to be çox e
Tariki roj darkat Rcnaki
Beilm û fen û ruxsari pakî"

Yunus Dildar, ji hatin û duweroja Kurdan tu cari bê hêvi nema. Ew bi başi bawer dikir wê roj bê û Kurdistan azad bibe. Iro li Raniya û Huwler û Koysancaxê bayê azadiyê dibare. Lê mixabe ku Dildar negihîste van rojên xweş, di ciwaniya emrê xwe da koç kir çû, gelê Kurd ji awaza xwe ya şirin

êtir pêpar hişt.

Di helbesta "Lawî Kurd" da Dildar rewşa xortên Kurd û rewşa kurdistanê diqirine.

"Tu dîzani ey welat, çima iro bê beş i,
 Çima destê şevê nişani te dike nema reş i,

Bêjim ji te ra, esbabê mezin ê zillet û çarereş i

Xortê Kurdan, hê li wextê mey de dikin xiretkêş i

Dema ku bade tê meclisê, navê Kurd tê ser zîman.

(...)

Çeka her miletek tenê li sîtuwê xortan e
 Roja xebatê, hêvi û fikir beşin karê xortan e

Tev hemi kirne kul û birin, ji derd û rencan e

Xortên me ji her li demê mey da dikin xiretkêş i"

Bî rasti ji Dildar ne xortek bê xiret bû. Lê wi bê xiretiya gelek kesên nezan didit û hêrs dibû. Xortên welat ji welat ra gili dikir. Dîzanibû ku di xebata azadiyê de vezifa xortan gelek zêdeye. Dîxwest ku xortên welat seha berpirsiyariyê bi cih binin û barê piştta xwe bîzanin. Di kutahiya vê gotarê de marşa milli ya ku Dildar bi diyari daye gelê Kurd, ji bo yad û biranina vi helbestvanê hêja, em carekî din bîxwinin û "Ey Reqîb" fêri hemi kesî bikin.

"Ey reqîb her mawe çewmî Kurd zîman
Nay şikênê çaney tçpi zeman.
Kes nelê Kurd mîrdû wê, Kurd zîndûwê
Zîndûwê çet nanewê alakeman.

Lawî Kurd hestaye ser pê wek dîlêr,
Sa be xûn nexşî deka tacî jîyan.
Kes nelê Kurd mîrdûwê, Kurd zîndûwê

Zinduwe çet nanewê alakeman.

Eme rdey Midyaw Keyxusrevîn,
Dinmanê ayinmane Kurdistan
Kes neê Kurd mirduwe, Kurd zinduwe,
Zinduwe çet nanewê alakeman.

Eme rdey rengi sûr û şerîşîn,
Seyrike xûnawîya rabur duman.
Kes neê Kurd mirduwe, Kurd zinduwe,
Zinduwe çet nanewê alakeman.

Lawi Kurd hazir û amadeye,
Gıyan fidane, gıyan gidane, gıyan fidane
Kes neê Kurd mirduwe, Kurd zinduwe,
Zinduwe çet nanewê alakeman."
(Bî zaravê Sorani)

Xweş halin ku ev sırûda Dîldarê
nemir wek marş a millî di nav kurdan
de li seranserê Kurdistanê tê xwendin.
Em hêvidarin ku ev sırûd di merc û
zirûfên xweş tir da, bi dengên bilindtir
ji hetani hetayê were xwendin.

PÊKENI-PÊKENI-PÊKENI-PÊKENI

PIVAZ Û ŞEKIR

Jinika zaza bi gedê xwe mabû
heyri, gedê bêar ariyabû û bi tiştêki
aş ne dibû. Cinar ji bi tu gıriyê sebi
hesiyabû û pê aciz dibûn. Xatûnek
bajari serê xwe kir pencerê û gote
dayika gebê;

- Êra xwe'ê seriki şekir bide, bira
hewqas negri, te ji û xwe ji aciz
neke.

Diya sebiyê;

- Lê lê xwe'ê min seriki pivaz daye
aş nebû, icar wê bi şekir aş bise-
kine.

S. KORKMAZ

ROJEVA EVINÊ

(Ozan 1m Ez)

Tenê taritiya xwe diji
her miroveki

Ez ya hemû mirovan
lewra ozan 1m ez

Zarok, kulilk û çivik tene kuştin
Refên ker û kora nabihizin
Çavê wan şil nabe ji bo
hezkiriyê wan
lewra her ji xwe hez dikin ew
Evinên wan, êvarên wan
ne ziz û zela 1m

Ez hêşiran dibarinim
lewra ozan 1m ez

Di heps, zindan û zincîran de
Xortên ciwan dihelin
Mal bê deng di minin,
xema keseki nine

Çavê min li şêmûkê,
çavê min li rê û dirbê

Guhê min li dangan
Ji singê min diçete dengê çivikan
lewra ozan 1m ez

Ev şer bi evin dixemile
Ev e ji me ra tê gotin
A di dil da diherike ev e
Ev e diherike nava milê min
bi giraniya dem û çaxan
lewra ozan 1m ez

Hilma zêviyê din e, hêşinayi
ya çiqilên ajdayi din
Ji ewqas bedewiyê ra tebat nakim
Dil di nava pêtên agir da paldayi
lewra ozan 1m ez

M. KARA

Pierû Pia

Pierû pia
Pierû pia
Pierû pia

May o pi
Way o bira
Kıc o pil
Cını o ciamierd
Pierû pia

Pierû pia wirzên yobên
Pierû pia paşt pieşonên
Yo şefeş sûr, zelalid
Pierû pia sarı berzkên
Ma xwı verşon ini mûrdaron
Ma feteln ini zuardaron
Ma çiniek ini faşiston
Ma welat xwı azad bık
Ma zerê xwı pê şabık

Pierû pia
Pierû pia
Pierû pia

Wa zelwon zel bıceno
Wa defçi def bıkuro
Wa pierû guvend bigro
Dêyron welat ma vaco
Na guvendê azadiya
Na guvendê ambaztiya
Guvendê yobieyê mulletê maya

Pierû pia
Pierû pia
Pierû pia

Pierû pia wirzên yobên
Pierû pia paşt pieşonên
Yo şefeş sûr, zelalid
Pierû pia sarı berzkên
Kelepçê ini faşiston haw deston ma do
Nirê imperyaliston haw mıl ma sero
Şar welat ma şılraw, talon kerdo
Sêr-bın erd ma pierû taşt berd werdo
Ni verdon ma bınûso, niz verdon ma bıwono
Zoni mayo weşo delal marız kilit kerdo

Pierû pia
Pierû pia
Pierû pia

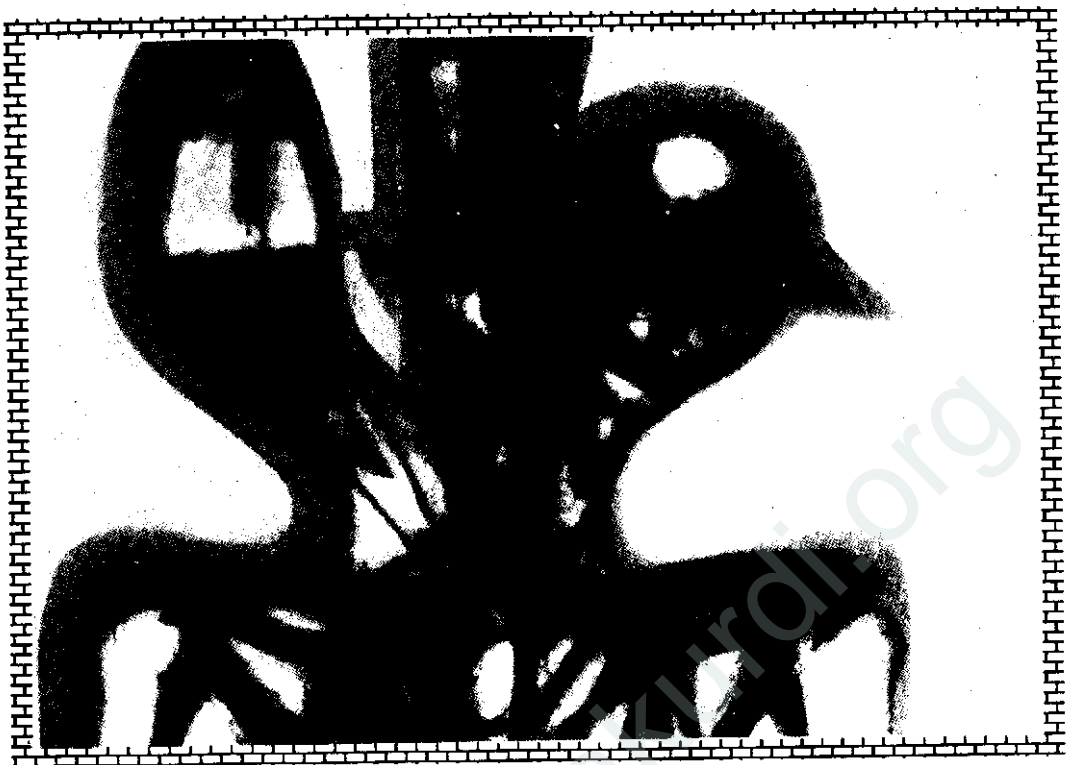
Hın besa wirzên xwı ser
Deston xwı bıdiên pieser
Bı xelsınên ina Newrozê wesar
Wa ço memon vêr diesond
Wa ço memon bın destond
Ço memon sêwi, bi may-bi pi
Ço memon vêşon-têşon o zıt-bit
Ço memon bi gure o bi kiye
Wa pierû bıwan o bınûs
Wa pierû bizon o bımûs

Pierû pia
Pierû pia
Pierû pia

Pierû pia wirzên vacên
Ma niwazên faşiston
Ma niwazên mûrdaron

Ma niwazên
Ma niwazên
Ma niwazên
Eskeron Tırkon!

Hûmanê Çıyan

NIZANIM AX KÛDA HERIN / Eskerê BOYIK

Nizanım ax kuda herım
Lı vê dınya nerehet,
Hev ketına qewm û pısmam,
Betal bûne soz û bext.

Milet lı hev bûne agir,
Din şıyar bûne ziyayê reş,
Lêne remê hûfi xwekın.
Lêne bıgrın erf û erş.

Bına xûne her dera tê,
Gur ketine nava pez,
Qewlê gurtiyê bûne qanûn,
Xwerazi û xweparêz.

Tine tu şewq xwe lê bıgrım,
Ziyaret tune herme ber,
Xwe kê dıgrım qelp û kının,
Derewının sewdeser.

Divê rastiya mın ji şaşê,
Steyrka mın pûçe, qelp,
Nav qafa da hê mar hene,
Şeverêşê here telp.

Hela hene, hê qewine
Colê qûltiyê giran,
Şûrê DİN hê fêza şûrê
MİLET da tê girêdan.

Nizanım ax kuda herım
Rê girtine, bê amın,
FELEK mala te ava be
Ev çı BEXT bû te da mın.

20.04.1992

SAMET AYDIN:

"YARATICI VE ÖZGÜR SANAT, TOPLUMDA HER ZAMAN GELİŞİM VE DEĞİŞİM FIKRİNİN LOKOMOTİFİ OLMUŞTUR."

Neden resim?

Zena' at ile San' at' in birbirinden ayrıldığı günden beri; Sanatçının içinde bulunduğu devimin, duyarlılık ve sorumluluk özdevranışı, onun kendini ifade ede orjinal ve bağımsız bir yaşam tarzı olan "sanatçılık" ve özelde de "resim" benim için bir yaşam tarzıdır diyorum. Yine bu varoluşun nedenini sorarken sonucu gözardı edemeyiz. Onun için "Varım Öyleyse Düşünüyorum" diyemem". "Düşünüyorsam-yaratıyorsam Varım" diyorum.

Temel sanat görüşünüz nedir, etkilediğiniz veya size

Portre: SAMET AYDIN

Geleneksel bir mela baba ile ağa kızı an-neden dünyaya geldim. Çocukluğum Çaldıran'dan Diyarbakır'a uzanan geniş bir coğrafya da dolu dolu geçti. Dinsel ve mitolojik hikaye ve müzik içinde geniş bir gözlem imkanı ile "kendimce" geliştirdim, serpildim. Şunu rahatlıkla söyleyebilirim; kendimi evrenle yaşatmışım gibi hisediyorum. Yada klasik ifadeyle; 1959 doğumluyum, 60' ların radyodan duyduğum infaz ihtiram marşlarını hatırlıyorum. 70' i de 80' i de.

İlk, orta, lise öğrenimimi şehirde yaptım. 1980 de İstanbul Devlet Güzel Sanatlar Akademesi Yüksek Resim bölümünü kazanarak sanat öğrenimine başladım. 1987 yılındaki mezuniyetimin ardından tekrar Diyarbakır'a geri döndüm. Bugüne kadar birkaç karma resim sergisine katıldım. Daha ortaokul yıllarımdan itibaren başlayan bilinçli ve disiplinli sanat yönelişimle yaşamımı sürdürmekteyim. Uluslararası yayın yapan bir ansiklopedinin Türkiye versiyonunda biyografyam yer almıştır.

yön veren, sanatınızı temellendiren diyalogları anlatırmısınız?

Benim esin kaynağım gezegenimiz ve içerisinde yer aldığı kosmostur. Tabii duyularını aldığım bu kompleksten bir parça olan insan, beni en çok ilgilendiren başlı başına bitmez tükenmez bir kay-

naktır. Hiç bir canlı yoktur ki bu kadar kompleks olsun; Doğasında ta milyonlarca yıl öncesine ait ilk atalarının en naif en barbar en ilkel en vahşi tabiatının yanında profesyonel, uygar, çağdaş ve hümanist tabiata haiz bir doğaya sahip yaratık daha olsun. İş böyle olunca sanatta durağanlık, yeknesaklık, hazımsızlık ve pasivizm söz konusu olamaz. Günümüzden geriye baktığımızda sanatın kat ettiği, daha doğrusu geçen zamanın insanın sanatsal uğraşlarında yarattığı değişimleri kimi zaman buruk, kimi zaman hayal kırıklığıyla karşılarız.

Örneğin; bu bizleride yaratıp tüketen evrende insanı yeterince tanıyamamış olmak ve bunun sonucunda bugüne kadar kah merkeze alınan kah dışına itilen ve böylece hiç bir zaman yeterince değerlendirilmeyen kozmik insan.

İnsan konulu eserlerde insanı direkt olarak işleyebilecek tek yöntem, bence sanatçı insanın önce kendini tanımasıdır. İfadede yalın, samimi özentisiz, duyarlı çok yönlü ve yetkin olmakta işin sırrıdır.

Örneğin: Evrensellik uğruna ihmal edilen orjinalliğin karşıtı taklittir. Herkeste bulunan fizyonomik duyum organlarının aldığı farklı çevresel, ruhsal ve moral uyarıcı frekanslardır. Anlamı farklı kılan, özgün kılan evrensellik buradadır bence. Tarihteki bazı çarpıcı örnekler bunu kanıtlar. Coğrafya, iklim, ırk ve moral değerler açısından

birbirlerinden izole edilmiş insan topluluklarının farklı ve orjinal uygarlıklar, insanın kendi gerçeğini tanıdığı

neler yaratabileceğini gösterir. Aztek, Maya, Mezopotamya, Mısır uygarlıkları (bugün yakıştırılmıyorsa) onu yaratan dönemin yerel topluluklarıdır. Mısırlı Hiyerogfi, Mezopotamyalı Çivi, Amerikalı sembollerle kaligrafik ifade araçlarını yaratmışlardır. Burada evrensellik ifade ve iletişim zorunluluk istegindendir.

Şimdi tüm bunlardan sonra bir sanatçının; sanat tarihi; zamanla gelip geçici "akımlar" ifade üslupları ve üstyapısal şartlandırmaların yarattığı

popülist eğilimlerin etkisiyle gerçek anlamda bir şeyler yaratıp yaratmadığı ortaya çıkıyor. İnsan kozmogonisi ve çevresel gerçeklikler doğru bir teknikle birleştirildiğinde her zaman bir akım veya yöntemin yetmediği hatta bu tür yaklaşımın işin doğasına aykırı olduğu görülecektir. *İşte sanatım: Evrimin benim hissemeye düşenin ifadesi.*

Sanatın ve sanatçının toplumsal özgürleşme sürecindeki rolü nedir?

Yaratıcı ve özgür sanat, toplumda her zaman gelişim ve değişim fikrinin lokomotifidir.

Uyanış(Renaissance) ve aydınlanma hareketinin günümüzde de devam eden motoru sanattır. Rönesans (uyanış), kendi gerçekliğinin farkına varmaktır. Bu, bugün insanların,devletlerin, milletlerin yaşam kironolojilerini o denli etkiliyor ki, yabancı, de jener, çağdışı ne kadar

Kurum, düşünce ve üst yapı varsa bir bir yıkılıyor ve belleklerden siliniyor. Ancak, kozmik insan gerçekliğiyle bağdaşık; doğal, özgür, enerjik değerler yaşayabiliyor.

Burada tümüyle sanat ve sanatçının rolünün gücü tartışmasız hale geliyor ve vazgeçilmezliğini kabul ettiriyor. Bugün, Amerika kıtasının orjinal uygarlığı zaman ve herşeye rağmen yeniden kendini tartıştıyorsa, bilim adamlarının itibarları iade ediliyorsa (sanki durum değişecekti) banal, yapay, yokedici, aykırı bir gelişimin

Zonguldak kömür güzeli (1983)

olamayacağı, gerçeklik ve yaratıcılığın gemlenemeyeceği gerçeği ortaya yeniden çıkarıyor. Kesintisiz evrimi barutun mu kişilerinmi atılım dönemlerinde (çağ) ayırdığı tartışmalarını da aşıyoruz. Bilim ve sanatın (yaratıcılığın) açtığı çığırın tersine kullanımının yarattığı terminatör teknolojinin külleri arasından yeniden baş kaldıran direngen ve aydınlık insan artık kendine geliyor. Uzun ve etkin harabiyetin verdiği bitkinlik yerini çöşku, bilinç ve yeniden dirilişe bırakmıştır. Posta-dışı, mozaiksel kendini buluş harmonisinin baş mimarları, *özdeci-yaratıcı insanlardır*.

Genelde sanatı etkileyen, onu belirleyen çevresel ve evrensel faktörleri (din, dil, ırk, coğrafya) anlatırmısınız?

Dilin, Dinin, Irkın yalnız başına yaratamadığı tek varoluş biçimi sanattır. Aldatıcı, lokal süslemeler eser olmadığı gibi sadece bir kişi yada topluluğa da mal edilemezler. Konut, doğal zarlayıcılardan ötürü yaşamımızda yer etmişse de, Mimarlık sanatı yalnızca bir millete ait değildir. Burada, gelişmeler de bir kişiyle veya dönemle sınırlandırılmaz. Yine burada, belli koşullar altında doğan yaratıcı ve özgün mimari tarzlar bir insanın veya toplumun *evrimsel, çevresel gerçeklikleriyle ilintilidir*

Deha, tüm verileri doğru alıp, doğru birleştire bilmektir. Burada birer faktör olarak yer alan dil, din, ırk, iklim ve coğrafya muhakakki etki ve müdahale eder, ancak kozmik insanlık mirasıdır söz konusu olan. Detayda, moral ve özel madi koşulların sanatçıya yarattığı özel sentezin ortaya çıkardığı *kişilik* tabiki sanat eserinde belirleyicidir. Sanatçı, tümün en keskin parçası

ve onu yaratan koşulların da sonucudur. Yani *reng'in Kürdü* yoktur, *Kürd'ün rengi* vardır. Sesin Alman'ı da yok ama *Almanın sesi* vardır. Şöyle demek belki daha açıklayıcı olacaktır: renk ve ses doğada herkesin kullanımına açık ve evrenseldir ama ulusal ve kişisel motivasyonla donanmış sanatçıdır onu orjinal kılan.

Kürt Resim Sanatının, günümüz ve öncesi hakkında neler söyleye bilirsiniz?

İzninizle başta şunu söylemek istiyorum; herşey belli koşullar altında oluşur ve sanat tüm insanlığın malıdır.

Peiture Avrupa'da varılmıştır ama *resim* onlarca bin yıldan beri vardır. Heykel Helenistikteki düzeyine yalnızca Yunan'da varmıştır. Kerpiçten gökdelene, insanlık New York'da ulaşmadı. Diyeyeğim şu dur: Olay ortak sentezdir. Eğer resim'den kastınız peintur resmi ise bizde oldukça yenidir, ama genel olarak *görsel sanatlar* alanında köklü bir geçmişimiz vardır diyebilirim. Gerek primitif duvar resimleri, gerekse dekoratif amaçlı, günlük yaşamda sıkça kullanılan görsel sanat türleri Kürt'lerde oldukça yaygındır. Şu anda, halen bölgemizde dinsel mabedlerde korunan ve pintür tekniğiyle yapılmış Malatya'lı, Bitlis'li, Midyat'li, Diyarbakır'lı ruhban sanatçılara ait çok sayıda resim mevcut ve bu resimler dört yüz yıllık geçmişe aittir. İşin en önemlisi de, günümüzde ancak varılan bir kavrayışla belirtmek gerekirse ; Baskı-stamp, kakma, oyma, döküm, sırlama, dokuma, applike ve daha birçok betimleme renk ve oylumu(form) gözetin *sanat türü* sayıla bilir. Günümüzde isc, oldukça cesur, sorgulayan ve yerinde atılımlara tanık oluyorum. Kendi

gerçekliğini göz ardı etmeyen evrensel sanat dilini rahatlıkla kulanabilen olgun bir sanat etkinliğimiz sözkonusudur. Elverişsiz koşullar nedeniyle, toplumca ve sağlıklı bir şekilde izleme olanağı bulamadığımız Paris'ten Süleymaniye'ye değin uzanan geniş bir coğrafyada ve **resim, heykel, grafik** gibi görsel sanatlar alanında ün yapmış sanatçılarımız var. Eğer sanatı sınırlı bir coğrafya ve belli organizasyonlar içerisinde değerlendirmeye kalkırırsak yanlış sonuçlara varırız, gördüğümüz-göreceğimiz ya bütünü ber parçası veya versiyonudur. Tabiki bakış subjektif değilse...

Diyarbakır'da çalışıyor ve yaşıyor olmanızdan dolayı, buradaki sıcak atmosferin sanatınıza etkilerinden sözeder misiniz?

Sanırım bu sorunuza daha başlarda değindim ama

eklemek istediklerim var; Dünyada ve yakın çevremdeki değişim ve devimlerden etkilenmemek elimde değil zaten kendimi soyutlaya bilmem olası değil de.

Tüm insanlığa ve ait olduğum topluma karşı sorumluluk duyan bir sanatçı olarak diyorumki; Bugün ve gelecekte her zamankinden daha doğru senteze ve özümsemeye ihtiyacım vardır.

Yine ayırdındayım ki Şanzelize'de resim yapmakla Diyarbakır'da resim yapmak arasında çok fark var diyorum. Bir kere aldığınız duyular sizi rahatsız ediyorsa, her an tedirgin ve gergin iseniz tabiatıyla toz pembe resimler yapamazsınız. Bazende bir anda karşılaştığınız bir olay sizi o denli etkiliyor ki bir kaç hafta sonra rotanızı buluyor ve kendinize geliyorsunuz.

Bazen kırmızıdan bazen siyahtan bazen de griden kaçıyorum. Ama tabidir ki benim için renk temel ifade harcıdır ve ondan vaz geçemem. Aksi halde yaşadığım evrimi nasıl ifade edebilirimki kırmızının tahrik edici, siyahın kasvetini veye grinin belirsizlikle özdeş kendi dışı vurumumu. Ama en zor ve en karmaşığıda herşeye karşın başarmak zorunda olan psikozudur, yaşayabilmek için canbaz, yaratmak için sanatçı olarak var olmaya devam etme

Samet Aydın'ın bir deseni

zorunluluğudur.

Yaratmak yaşama amacındaki biri veya birde yaşarken yaratmaya çalışmak ne demekmiş şu an ve olanaklarla anlatmak

olanaksız.

Hedefleriniz; veya bugünden yarına sanat serüveninizde yürümek istediğiniz yol hakkında neler söyleyeceksiniz?

Bir sanatçı bir yere varmaz, hep yürür, hemde durmaksızın. Bu anlamda ara duraklar vardır, ancak kardio di-

agramlardaki çizgi ayrılıkları gibi. Yaşamının diagramının her kıvrımında yeni yeni keşifleri, coşkuları heyecanları, handikapları vardır ve sanatı bununla bağlantılı olarak oluşur, devinir. Hedefe kitlenen her hareket sonunda hedefte son bulur. Bu nedenle ben geçmişle hesaplaşır bugünü sorgular geleceğide tasarlamaya çalışırım. Ve şununda kavrayışı içindeyim; Biz bugün tarihi anlar yaşıyoruz hem küresel hem bölgesel. Ve geleceği yakalayamazsak çalışmalarımızda, geçmişi tüketmiş ama, bugünüde heba etmiş olarak tükenmiş olacağız.

Kürt kültür-sanat adamlarının yaratmaya çalıştıkları kültürel ve sanatsal kurumlara nasıl bakıyorsunuz, düşünceleriniz nelerdir?

Kurumları yaratan insanlardır tabii ki. Yine, kurumlar işlevsel ve üstyapısaldırlar. Yani alt yapıya bağımlı olarak içerik kazanır ve nitelenirler. Ama günümüzde daha çok koruma ve koruma içgüdüsünün dikte edici anlayışla oluşturulduklarında hem tartışılır hemde düşündürücü bir tablo gösterirler bana göre. Ama asıl önemlisi benim için bu anlayışlarla kurulacak veya mevcut kurumların sınırlayıcı ve statükocu doğalarıdır. Yoksa salt böyle olmayan; Devingen, geliştirici, yaygınlaştırıcı ve ihtisasa dönük yapı gösteren ve gözetken kurumların yine doğası gereği yararı olacaktır. Konünike özelliğinden dolayı, örneğin; Bilim ve sanat kurumlarının toplumun estetizasyonuna olan katkılarını görüyoruz. Evrensel boyuttaki kültür entegrasyonunu kendi kimliğimizle ve sağlıklı bir şekilde gerçekleştirmek, küresel boyuttaki kültür mozayığını kendi çeşnimizle tat-

landırmak yine sağlıklı ve kendi gerçekliğimizle uyum içinde kurulacak kurumlara mümkündür. Yani kültür-sanat kurumları kuruldukları coğrafya veya ait olduğu sosyal topluluğun salt ihtiyaç ve greklerini dar kapsamlı bir perspektivle gören-gözetken değil, aynı zamanda bir evrensel kültür şubesi işlevinide yüklenmelidir. Bu anlayış ve amaçlarla kurulmuş veya kurulacak tüm kurum veya oluşumlara destek ve saygılarımı sunarım.

Govend aracılığıyla kamuoyuna iletmek istediğiniz mesaj var mı?

Var tabii, gururla, hazla değer yaratım, Mezopotamya Beşiğinin büyüttüğü çocuğa ve yarattığı kültüre sahip çıkalım, çikalım ki *onurlu evren ailesine yeniden katılalım.*

Diyarbakır'da sanatsal kurumsallaşmanın tarihsel önemde olduğunu düşünüyor ve sizin gibi değerli sanatçılarında burada çalışmalarını sürdürmelerini önemli buluyoruz. Bunun yanında hedeflenen kurumsallaşmalara katkılarınız hangi ölçülerde olabilir?

Konusu ve sorunu ne olursa olsun, sanat; Varoluş süreçlerinin sentezlendiği kültür aktivitesidir. Hal böyle iken sanatçıda, her şeye rağmen yaratmaya çalışan konumdadır. Bu bağlamda çevresiyle olan sıkı kontakları, dayanakları ve misyonu gereği dayanışmayada gereksinimi vardır. Baştan beri anlatmaya çalıştığım durum ve düşünceler doğrultusunda bulduğum; Sanat ve sanatçının doğasına uygun ortamda çalışmaya, katkı vermeye üzerime düşeni yapmaya hazırım.

LIHEV ANIN

B.Zinar

Azad birê Şilan e
Kurê apê Dilan e
Piçûkê Bêrivan e
Çû zozanê Piran e

***

Azadi tişte xweş e
Weke gula bî geş e
Ew kesên ne azad be
Timi rojan nexweş e

***

Bûkê şîr dîzi fir kîr
Xwesiyê bî wi ra şer kîr
Xezûr jî derva hate mal
Heft gulyê bûkê kur kîr

***

Çûme êla cîndiyan
Keçik lî min civiyan
Min jî xwe ra yek heband
Xudanê çil keziyan

***

Çûme êla koçera
Pez berda nav çepara
Penêr birê nav bajêr
Dane deynê kera

***

Çûm Bazidê nav aşâ
Ciyê şêrê mir û paşâ
Ulmê Ahmedê Xani
Welatê Ishaq Paşâ

***

Dilana min qemer e
Lî piştê cot kemer e
Keziya berda ser e
Qelend sed zêrê zer e

***

Hesenê mini yek e
Girêda rext û fişek e
Çû şerê azadlyê
Kesek jê loma mek e

***

Keça mîna Kawari
Hat jî êla Berwari
Gava dê lê bîmire
Xweyi nake dêmarî

***

Lawikê mini din e
Bejn bilind çavhêşin e
Weke miskê bî bihn e
Keçikên rind dihebin e

***

Lawikê min gelek zor e
Çavreş u simêl sor e
Derdikeve gulaşê
Derdixe sol û gor e

***

Mala me ı gund dîr e
Lî dorê çeper û sîr e
Mal lî ciyek bilind e
Gelyê binyê da kûr e

***

Roj derket jî qudrê
Daye pencera metê
Lawkê min çû seferê
Ağır dilê min ketê

***

Şêxo-Mêxo rindiko
Isal bûye kendiko
Şêxo çiqas fêlbaz e
Goştê mîrişka dixwaze

***

Şêxo-Mêxo çavreşo
Dilqelpe xeber xweşo
Çû mala Elyê Şeşo
Zikat girt mîha Reşo

***

Tirtûtê min serwext e
Jî me ra pîr bêbext e
Jî tunnebûna mêra
Bû paşayê ser text e

MESELE Û METELOKÊN KURDÎ

Berhevkar: Hüseynê Emin

- Ahê bızina kol, ya kêl ra namine
- Aniye ji parsê dide xêra xasê
- Aniye deriya, dide xêra mırıya
- Aql tacê zêrin e, lı serê hemû kesan nine
- Aqlê sıvık, barê giran
- Aqlı rut e, bari hut e
- Bışkûl çûne bajêr, bûne xurme
- Bıra dilê merıva fire be
- Bıra şuna merıva teng be
- Bıra xwindar bi, bıra deyndarnebi
- Bexê çê ber kozê da çê
- Bextê êtima hebûya, êtim nedıman
- Bukê tune zıman, xesiyê tune iman
- Çavê lı deriya, xweli lı seriya
- Çume mala xalê xwe, ketme halê xwe
- Çume mala apê xwe, ketme kapê xwe
- Dibên: Bavê te kuştine
- Dibê: Şiyara an peya
- Dil dixwaze, dest dıke
- Dil dixwaze, dev dibêje
- Dızê malê, ji malê ye
- Derziya merıva, ji şûjına xalqê baştr e
- Derziyê xwe ez im, nedıtın dız im
- Dıtın xwe ez im, nedıtın dız im
- Ditya di, nedityaxwe da'ri
- Diwarê bê rukûnzû hıldışe
- Dıwaro ji te ra dibêm, bukê tu bıhize
- Ecelê bızinê te
- Diçe nane şıvin dixwe
- Ez axa tu axa, kê golıka bıbe bıın baxa
- Ez dibêm can, ew dibê ta
- Ez dımırım, yar dibê nanay
- Ez ku dixım deng ji ku tê
- Gırara merıva, dewê xelkê çêtir e
- Gırara şer dewê
- Dıxwi ji ew e, naxwi ji ew e
- Ga bı cıllan nayê naskırın
- Gavan ji gundiya xeyıdye, pêxas diçe çolê
- Golikê qunrêx, nava naxırekê xırab dıke
- Golkê male, ji gayê malê natirse
- Gotune kûsi, tu çıma usa pis i
- Gotıye: xwedê qedera mın usa nıvısi
- Gundek e, nındek e
- Gur hate diyara, delil halê jara
- Hımı şıl e, humi kul e
- Hatıye ya malê ye nehatiye qeda salê ye
- Hebûna xêr, kewaniya saxbêr
- Heta bûk xemli, govend fetılı
- Hineka bıhn dıke, hineka pin dıke
- Jızana metirse, jê hıpirse
- Jê ketye, pê ketye
- Kırıya kır, nekırıya ji xwe ra bıır
- Ker û hespa lı cem ehv gurêdıtın
- Tır û fıse hev bıhındıkın
- Kero nemıre bahar tê
- Pırê namıre pıncar tê
- Koxhe merıva ji koşka xelkê çêtir e
- Kurê xelkê, merıva ra nabe bıra
- Lêv ji dırana pêştatır in
- Mırın mırın e, xıre-xır serê çı mın e
- Mırı hew dızanın, zındi herro hewlê dıxwin
- Mıryê ku xwedi veneşêrn
- Qıçê wanê lı derve bımının
- Me deve dıtın rêzê
- Bışkul nedın fêzê
- Merıv bı lınga dışıqıte xwe dıgıre
- Bı dev dışıqıte xwe nagre
- Merıvê xırab, cılla şıl e
- Nanê merıv a tısi, ji qelya xelkê çêtir e
- Nav heye, bı xwe tune ye
- Nêta dil, qeda serı
- Qıza melê, xemla malê ye
- Rojek bûk e, şevê pepuk e
- Rojê ji gur-gureka dêrı dıurse
- Şevhê kefenê mırya dıdıze
- Rut e, ruteki hut e
- Ruto çı vi ali avê, çı wi ali
- Ruvı ji baranê bıırsıya
- Wê ji xwe ra kurkek çêkırı
- Ruvı nedıçu qulê, hej-hejik ixwe va gurêdıda
- Rûya dikene, pışt va gorê dikole
- Se se ye, lê xwedi xatır heye
- Serı şutık e, bıni ji kışk û nutık e
- Serı hebin, serpê zehf in
- Serı nayêşe, benda lê gıredıde
- Serı quç e, bıni puç e
- Sêva çê, para hurçhê
- Şûjma ber çavê xwe nabıne
- Derziya ber çavê xelqê dibıne
- Tır û vir zêrê zer be ji, kes lê nabe xwedi
- Tu bırayê xwe nasdıki?
- Mın pê ra hevaltı nekırıye
- Xelqê ra berı ye, me ra herı ye
- Xelqê ra mesıgr e, ji xwe kûsıgr e
- Zımanı sor e, hereketı kor e

Dormê Erzingan û Dersimi de çêyê de Begû: ÇÊ SOSÊN BÊGI (2)

Mûnzûr Çâm

Memê Êlyaş daye de dızdiya kilitû cêno erzeno cêvê xo. Eke werte ra saatê-dî saati vêreno ra, Heyder Beg ruyê xo têslim keno. Hona ke ê derdê mêyit û wedardena cınaze der ê, wertalix ki zof biyo qervelix, kes hayî ro kêşî niyo, na ra ki katirû onceno xezna ver, hondê vatena xo zernû vezeno, bar keno beno. Ta yê vanê ke hot qatır bar kerdê. Memê Êlyâşî zerni berdê ko ra dardê we, cê ro ra pêyser amo. Eke amo kilit do cı, ine zono ke êy zerni berdê.

Uzay ser o ki wertê Çê Mir û dêy beno xiravın.

Hêyder Bêg ra dime pilêni kuna Mîstefa Bêgi dest. O ki êyni zê birayê xo keno, raya dêy rameno. Mîstefa Beg zof dewonê newû xo ser o dano tapukerdene, ya ki eve zor dest nano ro ser, milkê xo keno hira. Tayê vanê ke waxtê dêy de wêşî ya Hêyder Bêg ama hurênd, Çê Miri 365 dêwi kontrol kerdê.

Mîstefa Beg wazeno ke Memê Êlyâş werte ra we dar o. Sava na meselî ki zof mordemû dîma feteliyo, têy qesêy kerdo. Çi tur ke birayê Pili Hêyder Bêg, Memê Êlyâş ra vato:

-Çêneke dan to, eve o qêyde Xêlil Beg destê dêy ra do kistene.

Mîstefa Begi ki mordemo ke diyê, dayma cı ra vato ke:

-Memê Êlyâşî bıkise, çena xo dan to.

Tavi kam nêwazeno ke çena Miri de bızewejîyo? Namê çena Mîstefa Bêgi ki Xecere bena.

Mordemê ke Mîstefa Begi eve na qêyde têy qesêy kerdo, dine ra zu ki Sêykekıl beno. Sêykekıl Kurêsız o, verê Çemê Pêriye de dewê esta, cı ra vanê Êlbêgiye, uza ra wo. Êlbêgiye

nıka girêdayiyê Qerekoçan a. Sêykekıl mordemê de zof çêr û sevkan biyo.

Rozê Mire wesêneno Sêykekılı, êy beno qonaxê xo. Eke Sêykekıl sono uza tenê maneno, vano ke:

-Mire to venga mı da ez ki amune. Vazel! To çınay ser o vanga mı da?

Mire vano:

-Bava Kekıl mı qalê to xêlê hesno. Vanê tı çêr a, hetê seykanên ra to ser a kes çino, kersûna to tol ranêvêrena. Na Memê Êlyâş xêr ma nêkeno, xêle neqî ya xo ma rê esta. Juye nêy rane, na çêna xo Xecere dan to.

Na ra xevera Sêykekılı ki esta ke Xecere Xanîme waştîya Hesên Axa yê Mamû(Surîzi)(6) biya Namê dewa xo ki Şordî yo. Heto bin ra ki Hesên Axa tolvê Sêykekıl o. A vatena Miri ra dime Sêykekıl tenê vindeno, fikir keno, uzay ra têpiya ki vano ke:

-Kistena Memê Êlyâşî qe çiyê niya Mire. Ez Mêmi kisen.

Hen vano û qersunê da xo asurme ra oncene we mîsneno ra cı, devam keno. Vano 'A naye nan Mêmi ra.' Ju ya bine ki onceno we têpiya mîsneno ra cı vano 'Mı ke Mem kist amûne, niyade ke to Hecere Xanîme veyvike nêkerda, ero astori nêna verê çêvêr de hazır e niya, a na ye ki nan to ra'.

Na vatene de beno eskera ke, Sêykekıl kewto sık ke Mire pê xapneno.

O ke hen vano Mîstefa Beg tenê vindeno, ora dime ki vano ke:

-Bava Kek tı hala nıka so. Ez tenê na meselî ser o tenê fikir bıkêrine, pêyê conî to rê xevera rusnen.

Zeke Sêykekıl urzeno ra beno tever, tekmeno sono, Mistefa Beg vano:

-Nê, nê, nê! No Bava zê de husko. No qedayê de girso, lazımiye nêy ma rê çına.

Naye ra dime, na ra ki Mir rê qalê Sılêmanê Sadıq kenê. Silemanê Sadıq aşıra Arêzû ra beno. O ki têpiya mordemê de çêr beno. Rınd nêzonen hama herhalde ke dewa xo ki hetê Plemuriye de Mazra wa. Mir pêniye de wesêneno Sılêmanê Sadıq beno têy qesêy keno, eke çikaşê nêzonen, zof ki zernû cı rê bıneno. Vano:

-Memê Êlyaşi eke bikisê tı kisenâ. No kar ancax to dest ra êno.

O ki soz dano cı û urzeno ra tekmeno sono.

Naza de qalê naye ki bikêrine. Sevevo ke Mire vengâ Sılêmanê Sadıqı dano ki têyna çêrênâ a dêy niya. Sileman ve Memê Êlyaşi ra kewra yê zuvinê. Uzay ra gore ki Mem dêy ra sık nêkeno, o eve rehetiye besekeno sono lewe. Eke hen nêbo kes besenêkeno ke nêjdiye cı bo. Çı ke Meme Êlyaşi zof hesarê xo vındeno. Mordemê xo benê.

Sileman ora dime rozê, çê Mistê Hêşi ra xortê ya ki di teno fino ra xo, sono Çê Memê Êlyaşi.

Çê Mistê Hêşi ki têpiya Plemuriye ra yê, hete çek estene ra zof cı ra amayêy biyê. Vatenê da çê dine biya, hona ewro ki ser o qal êno ra. İne her tim vato ke:

-Ma çê Mistê Hêşi ke kêwtime qewxa, ya sare dame, ya sare ame. Ma tol nêsome nime.

Silemanê Sadıqı waxto ke sono nêjdiyê bonû beno, Memê Êlyaş ine vêneno. Niya dano ke tayê mordêmi nayê ênê, cêreno ra ke şêro çekonê xo bijê ro. Çı esto ke a deqa de Sılêmanê Sadıq nas keno. Eke nas keno ki nêsono çekû nêcêno.

Waxto ke ênê tê ri, vırare finê ra zuvin eve o qêyde sonê zere. Hama ze ke sêmuğa çêvêri de linge xo erzenê ke şêrê zere, mordemo ke lewê Sılêmani de beno, pêy ra nano Memê Êlyaşi ra, êy uza kisenâ. Pı ra nayêna ra dumê nêvîndenê, remenê. A deqa de ki morderî nê Memê Êlyaşi ra kes uza çine biyo. Vêyvê da xo bena, çêre bena, a eve lerze tıfong cêna

kuna ra dime, nana pı ra. Çı esto ke ê remenê sonê. Vatene ra gore a ye dine ra zu kerdo dirvetın. Hama dirvêta a xo girane nêbiya.

Na ra sozo ke Miri do, o soz ra gore gereke Hecere Xanıme, o xorto ke na Memê Êlyaş ra, dêy do ne. Çê Mistê Hêş ra Sêy Usênê Kali vato, her halde panawoxê Memê Êlyaş o biyo ke çêneke dêy rê ame wastene.

O sirede ki Hervê Dinawo Virê vêjiyo, eskerê Urısı amo Erzinga gureto, xo sano sinorê Dersimi. Aşirê Dersim ki benê topi sonê danê pêro ke esker Dêrsim mekuyone. Tavi Mistefa Beg ki têy biyo û Qimendarêna qolê de eskerê Dersimi êy kerda.

Uzay sero wo ke, waxto ke Sahêydero(Sah Hêyder) Kurêsız eve destê eskerê Urısı biyo dirvetın, pêyê conı ki merdo, dêy ser o kılama ke êna vatene. A kılame de Qalê Mistefa Bêgi niya êno ra:

Sayê mı Sêvdino

Roz vêjino, tıfongê ma êrjino

Mistefa Bêgi durbin gureto

Qori yê Hêrdifi ra vıneto

Hurdi hurdi fıkrıno

Vano:

"Xire malê Sale Qer ê min o (7)

Sêvdino sewtimal raw

Eskerê Urısı dıma

Meteris ve meteris fetelino.

Na sevev ra gore ki kistexonê Memê Êlyaşi çıqaş ke çêneke wasta, Mistefa Beg vato:

-Ma na wo eskerê Urısı amo kewto naza biyo barê ma, mekerê ma êy era hetê fime, ora dime hona vêyvû bıkeme. Ma ke Urısı pêyser rusna, çêneke dan sîma berê.

Yanê keno mane, erzeno naza-haza.

Aşirê Dêrsimê ke Dormê Hêrdif te biyo topi, Koyê Sêvdin de do pê ro, ê tê de piya zu rayê de qewxa nêkewtê. Her roz aşirê ya ki dı aşirû do pê ro, iyonê binû istirahat ker do. Tavi çê Mistê Hêş ra ki mordêmi amê. Rozê eke sire êno Arêzû, Çê Mistê Hêşi ra dı xortû vato ke:

-Keso bin mêro, ewro ma dame pê ro.

Hesnayêna mı ra gore, e hurdêna domonê apû, yanê derezayê zuvini biyê. Cı ra zu ki u yo ke Memê Êlyaş kisto o biyo.

Vanê ê hurdi xortû a roze hen do pê ro ke, aşiri ecayiv kewtê cı. Îne nêverdo ke eskerê Urnsi cayê de xo bilewno.

Rêyna ke Mistefa Bêgi aşira Sawêliyû(Saweliyan) ra mordêmi diyê, rusnê yurêniye, cı rê dame na ro. Waxto ke beno su, ê hurdi xorti cêrenê ra ênê, hona ke hurênda xo nêrestê, Sawêlizi pêy ra nanê pı ra, kisenê.

A Mistefa Beg ê hurdêna xorti ki hen dê kistenê. Hama veng hen veto ke, xorti eve destê eskerê Urnsi anê kistene.

Eke herv qêdiyo, ora dime ki wertê Çê Mir û Çê Aliyê Gulavi(8) biyo xırawın. Çê Aliyê Gulavi aşira Xormeçike ra yê, dewa xo ki girêdayiyê Qeza Dersim Nazmiya wa û sinorê Kêxi ser o wa. Xormeçikû zof xo ver do. Silêmanê Aliyê Gulavi qe nêver do ke Mire çısmonê xo weke ro. Mistefa Bêgi niya do ke têy bas nêkeno, mordêm kerdê werte ke bêrê hurê. O waxt birayê Silêmani, Hesên vato ke:

-Bıra mêyê hurê. Nê ke kami de amêy hurê, ora dime hona tarvonê gırsû danê pıro. Ma honde ke nayine de niyamêymê hurê, ê bese nêkenê ke ma rê çiyê bikerê.

Sileman ki vano:

-Niya eve na qêyde ki nêbeno. Ma bêrime hurê, xo ra eke nêvınet devam kerd, ma ki têpiya dame pê ro.

Eve o şekıl ênê hurê. Eke ênê hurê, waxtê ra dime Hesênê Aliyê Gulavi ve tayê mordemonê binû ra teknenê sonê sole. Çı turi ke Koyê Sêvdin viyarnenê ra kunê Derê Sole, grubê çekdari na het-do het ra vêjinê, domo ro cı cênê, vanê "Xo melewnê". Hesên zoneno ke, eke pê ro dê mordemê ke lewe der ê, tê de ênê kistene. Dine ra zu ki Mazra Cafû vanê dewê esta, uza ra Usivê Sêydali beno. Usiv ve Hesên ra mısayivê zuvini benê. Hese cê re no ra dêy ser vano:

-Sima xo melewnê mısayiv. Ê sava mı amê.

Endi ê mordemê çekdari ênê, çekonê tédine

cênê. Hesên ki astor ra nanê ro, benê yan de nanê pı ra kisenê.

Mistefa Bêg, eve na şekıl Heseni werte ra dano we.

Pêyê conı, Sêykekıl o na ra ave mı qal kerdo, o teknenno sono, waştiye tolivê xo Hesên Axa yê Sogirdıgi keno aspore, cı rê beno êy zewezneno. Yanê a Xecere wa ke Miri vato "Bava Sêykekıl Memê Êlyaşi bıkişe dan to" a ye beno.

Eke sera 193w8'ine êna, qırmê Dêrsim ra dime surgın vêjino, dewlete Çê Sosên Bêgi ki surgın kena. Qe dustê dewlete de nêamê, çiyê ki nêkerdo. Dust ra amayêne haza vındo, wertê xo û dewlete her tim rınd biyo. Hurênda surgınê dine Kutahya Simav o.

Na ra eke sera 1947 ine de ef vêjiyo, milet cê ro ra pêyser ame hurêndonê xo, Çê Sosên Axay ki amê. Tavi waxto ke surgın de biyê, isonê dewone ke surgın nêbiyo, ine milkê xo rê wayirên kerda. Çı seto ke Çê Sosên Bêgi çı tur ke amê, xêlê dewû de eraziye têpiya xelki ra pêyser gureto. Hama xêlê ca wû ki dest ra vêjiyo, şiyô. Îne ve wayironê milki ra, zof cawû eve serû, mekeme ve mekeme zuvini fetelna.

Çiyô ke naye de destê mı ra êno, ez bese ken, Çê Sosên Bêgi ser o nusnen na wo. Tavi waxto ke mordem na Çê ano çısmonê xo ver, na nusnayêna mı, heyatê dine de -parçê de qiskeki ana werte. Alaqê dine û xelkê muntıqa, axa û begonê binû û dewlete meselê de hira wo. Eke mordemi dest ra bêro, na mseli ser o zêde vındo, binusno çiyê de rınd beno. Esas, têyna ê dine ki nê, lazımo ke ê axa û aşironê binû ki binusno, rındên û xırawên ke çıka biya ro werte. Çı ke bıwajime nêwajime meselêy parçêyê de tarixê miletê ma yê. İsonê ma ancax eve na şekıl hal-ûsulonê vırênû miseno, kemaniye ve rındiye vêneno û ine zuvın ra cê ra keno.

(7)Sule Qer: *Leqema ke na Sa Hêydero Kurêsz ra, awa. Hen bêlu beno ke sala qere(şayê) na ro xo miye.*

(8)Çê Aliyê Gulavi, Bertal Efendiyo ke sera hiris û hêştine de, dewlete cı ra nêjtiyê hotay isû kist, qır kêrdio çe.

Ji bo Zarokan

M. KARA

ÇIROKA MIRIŞKA KURK Û ROVIYÊ FENEK

*Carek hebû ji cara,
Rihme li bavê guhdara,
Ji xeyni şeytanê qûlên diwara,*

Hebû tunebû mirişkêk hebû, hêkê xwe di pûnikê da top kiribû û li ser kurka rûniştibû. Rojeki, roviki fenek lê derket û jê ra got; "mirişk ezê te bixwûm". Mirişkê jê lawa û rîca kir, got; "eman-yeman min nexwe, ez li ser hêka me, bira heyfa te bi hêkê min bê". Lê rovi ser wext nebû, careki gotina xwe gotibû.

Mirişk qaseki fikiri û gote rovi; "Ka nûha tu min bixwi ji tê sibê disa birçi be. Le divê tu sebir bike. Ez li ser kurka me. Di binê min da si heb hêk hene. Ewê bist roj şûnda gîştik bibin cûcîk, di nava çil-pênci roji da ewê her hebek qasê min goşt bigire. Here çil roj şûnda were û her rojeki goştê yeki bixwe."

Ev gotinên mirişkê dikeve serê rovi û ew mirişkê li ser hêka dihêle û diçe. Lê ji çend roja carek tê seriki li mirişkê dide û diçe; ka li ciyê xwe ye yan na.

Roj û meh derbaz dibin, mirişk çûçîka dertine, çûçîk mezin dibin giş dibin varîk. Rojeki roviyê fenek derdikeve û tê, dibê; "Mirişk waye ez hatim, berê te bixwûm yan ji bi varîkan va dest bi xwarinê bikim."

Mirişk kûr difikire û bersiv dide, dibê; "Roviyê delal, te evqas sebir kir, du rojên din ji sebir bike. Şeva iniyê xêre. Ew şev bi def û dewet berê berê da dest bi xwarina varîka bike. Malxirabo, ma ew gişt malê tene,

wê kuda herin."

Rovi dîbê;" Mîrişk, tu pîr ji mîn ra sadîq derketi, ezê careki dîn ji xebera te bîkîm."

Gava Rovi dîçe, Mîrişk radibe berê xwe dîde mala nêçirvanê bî nav û deng Apê Mam Heyder. Mîrişk ji seri heya bîni meselê ji Mam Heyder ra dîbê.

Mîrişk dîbê; "Apê Mam Heyder tu were xwe dî qelşa zînar da veşêrine, ez û rovi govendeki saz bîkîm. Wexta mîn got:

*"Apê minê Mam Heyder
Jî qelşa zînar derkeve der
Cotê tejiya berde ser."*

"Ew çax tu tajiya berdê û roviyê bigre. Bîra si varikê mîn ji lî te helal be".

Apê Mam Heyder dîbê "tu netirse, wê rovi heqê xwe bigre". Mîrişk radibe dîçe ser pûnika xwe. Dibe şeva iniyê, rovi tê. Mîrişk xweş û bêşeki dîde rovi. Dîbê, "roviyê rîndîk te ewqas xem dîkişand. Waye roja te ji hat. Tam si varîk xurekê te ne. Were beriya xwarîna varîka em tev de govendeki bigrîn".

Rovi bî şabûn dîkeve ser govendê û mîrişk û varîk ji dîkevî destê wî û govend dîgere.

Rovi dîbêje "mîrişk kîlama bêje".

Mîrişk dîbê "rovi roj roja te

ye, kîlam ji heqê te ye".

Rovi mîrişkê naşkine û dest bî kîlama xwe dîke û dîbê:

*"Ez rovi me, roviyê qulîka
Çêdîkîm dîz û xîlîka
Dixûm goştê çuçîka
Dixûm singê varîka"*

Mîrişk kîlamê lî rovi vedîgerine û dîbêje:

*"Apê minê Mam Heyder
Jî qelşa zînar derkeve der
Cotê tejiya berde ser"*

Rovi dîbê; "mîrişka kûrê kerê, ew çîye tu qala tajiya dîke. Ma tu fahş bûyi... Tu careki dîn ji qala tajiya bîki, ezê berê te bîxûm". Lê mîrişk careki dîn ji kîlama xwe dîbêje û rovi lî hustiyê mîrişkê sîwar dîbe ku wî bîxwe. Lê Apê Mam Heyder zûka va tajiyan berdîde ser û roviyê fenek dîgre û wî post dîke. Postê rovi davê ser mîlê xwe û bîra mîrişka dîde pheşîya xwe. Ew roj bî nêçîreki xurt vedîgere mala xwe.

*Çiroka me çû diyara,
Rehme lî bavê gudara.*

**Gotinek pêşyê Kurda :
"Dujmînek zêdeye, hezar dost
kêm e."**

EZ PIRAMIM

Ez piramim, herî û wern wek mêra,
Pevra bimeşin, derbas bibin wek bira.

Rabin serxwe, çi jin-çi mêr wek şêra,
Ma nebes, bê xwendin, bimin wek kora.

Zergar û Zap, Tûjê (Dicle) a Şet û Ferat,
Zik-ser birçi nabi azadi welat.

Bixwinin û zanibin, bib wek hinka,
Ne tirsin û bimeşin, nebê kinga?

Yeki zane, bi sedhezâr bê mizan,
Duzek tje, ji bo wan tûşki nizan.

Bihîşt ji bo zanandin, ew ji pir zor,
Serbilindin, pêşdidin, ne wek ê kor.

Nezan çavnabin, girêdayî derdest,
Nabini, dihem ser zînara û best.

Kortek kûr, erd ki hişk, ezman ki bibînd,
Bixwinin, bira em tevd bibin serbilind.

Hezaz her xezman, bûyi gumana me,
Nava her dwa dûr, ew ki bê gazya me.

Ji bo jêr dê hemî jor, baverî bi we be,
Ji bo bibim xwediyê xwe, zanê bun jwe bi.

Gazî û haho netu çareyî bes,
Tu kiyê, rabî serxwe, ma tirs ne bes.

Hirça birçi na rekis, hetta neb têr,
Zakbirçi dîsa baş, serbirçi wek ker.

Rabin serxwe, tevd bikin xwe ronayî,
Ji bo welat, bibin av û şênayî.

Bilind bibin, hettaezman û erş,
Kwirdî dinalim, serpiştan taxt û fêrş.

Ez piramim, liser cema û ferat,
Derbasbûnin gellek bexê ev welat.

Çir gellek kes, li ser ewr û erş dîlxweş,
Çir ez li bin goman, ji dil pir nexweş.

Ne xwendinin, nîzanin û xîzanin,
Nuroj, nujin... mîzgîna me xwezanin.

Nem dûr, ê xwesta te, li cem teyî,
Ne birev û gazi, bi xwendin heyî.

Ez piramim, yek Mervan'a Dehderî,
Mellebadi, Qosar û Dûneyserî.

Herî tu, tu dema têr nexu, Tirokê qulla,
Navê te tiroyî, te bê bextî kir wek filla!.

Cendem dima derdest, şêrê sermezîn,
Ti û birçi derbasbû çend roj û şevê hezîn.

Sersîbakê şêre mey birindar û nalan,
Qimindikî û dinalî ji ber êşa dilan.

Dî wi halê rezil, bê çare û bê fikir û bigazîn,
Hat şepalê bin xerdê, ew bi çûk, nav mezin.

Jêr dibên şahê qulle bin erdê, mişkê reşşak,
Dibinê şêr, dillezînê dihem cem, didê tu çi kessik.

Dibê ez şênîm; bi hilamê derdest bumim, na kêrîm,
Rêvyakî şînek û fennek, li mi kir hennek, bê kêrîm.

Mişkê dilmezîn dibê; şêrê bi gazî, ez çi bikim,
Heyfa te şahê me, tu derdest û girêdar, ez te vekkim?

Şêr dibê; tu zani, mişkê reşşak û xweşşak,
Ez nikanîm bê mi vek û venek, li mamîm kêşik.

Mişkê dîlxwaz, hilkîşîya ser şêr wek teyrê baz,
Bi duranê hûnk kerîtan her du tayê hesp bê naz.

Qetand ta, şêr kir azadi, meşîya hem cê xwe,
Şêr go; tu dihem, te ev qenciya mezin bi mi kir bixwe.

Ez te nasbikim; belki, zemanekî bikim qenci, tu çi
kesso?

Ez dihemîm; eger, tu duxwazî tu nasbikî mi, navê mi
Pîr Fîsso.

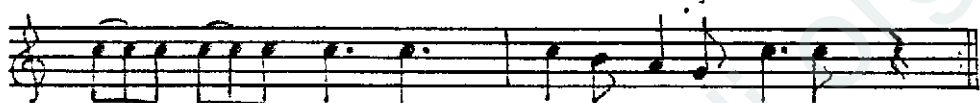
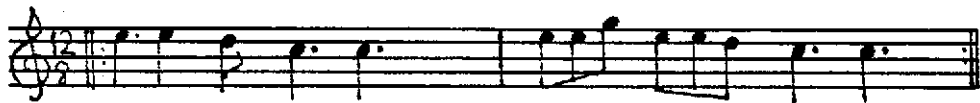
Ezman bilind, erdki pir xîşk, ê me girêdidî Tiro...
Xwedê mezin, dewran firê, feleh gerok, ê me berdîdî
Fîsso...

Roviyê fennek hilekar, şêrê mezin girêdar, mişkê
reşşak fedakar,
Ne tu bibê, ne ez û kes, SIFRA HAZIR me neki
fedîkar...

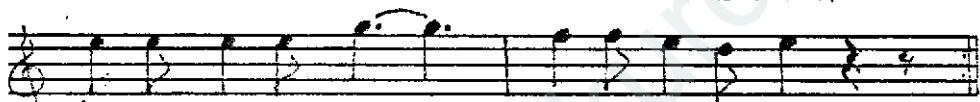
Dûneyser-Kızıltepe
26. 01. 1992
Berzencizade Selam Ronî

Koma DENGÊ AZADÎ

EM AZADIXWAZ IN

KUR DÎN SER BÎ ZÎN DÎN NA XWA ZÎN BÎN DES TÎ
EM A ZA DÎ YWA ZÎN DO ZA NE SER BES TÎ

Ê DÎ IH HES TAN NI NÊ RA WES TAN

XEN QER EI DES TAN DÎ XEN KUR DÎS TAN

Gelek xweş û rind i
Pak û serbîlind i
Tev bajar û günd i
Pak û dewlemend i

Dujmîn pi da ser
Divên derxîn der
Bî kom û leşker
Bıgrîn Kurdistan

Kurd şêr e, lê dijmin
Zincir h mil pêçan
Gernas û mêrxas e
Lê teng bûye meydan

Zinciran bişkin
Derkevin meydan
Bıgrîn em tola
Kurd û Kurdistan.

Helbest : Mamosta Cigerxwin
Musiq : Koma Dengê Azadi

HELBESTÊ XWANDAVANA

BERÎ HER TIŞTÎ EM ÎNSANIN

Gelê Tirk û Fars û Ereb
Beri her tişti em insanin
Ne birati bi zor û zep
Beri her tişti em insanin

Beri insan dure Kurd im
Bı vi fikri guli berdım
Bı birati dest bı hevđın
Beri her tişti em insanin

Gışt insanın reş û sıpi
Ne bıbın gur ne bıbın mi
Peynır nexwe devê rovi
Beri her tişti em insanin

Ger jı hevra bıbın bıra
Lı hemberê van ketxwara
Velat çêkın bı karkera
Beri her tişti em insanin

Em pelıxin lı ber lınga
Bûm avarê aş û dınga
Me sing da ber pij û singa
Beri her tişti em insanin

Pır xweşe serxwebûn jin
Wext bû bıhar dem bû havin
Besê êdı bı qır û şın
Beri her tişti em insanin

Ezmanım ez gul perestım
Lı nav baxçê Marksta rıstım
Hezar sale ez bındestım
Beri her tişti em insanin

EZMANÊ KARI

Rojeki
Heviyen me

We rojeki bıbın gulên sor
û lı baxçen welatê me vebın
Zanibi tu yarê,
yara minê delal

We gavê, eze bıgırım bı desten te yi rarin
û bı dılşadiya evina me
Emê têkevin wê dilanê
û dı wê demê da, kenê te

We bı mızgına Azadi be, jı dile min ra
Salehê Hesen

Çıqasana tu rê dûr i Kemal
Her dem dı dil da min tu dıbori

Kemalo

Sılavê xweşi û şini her dem i
Bıbarın lı te rê dûr i Kemal
Bo serxwebûn û azadiyê rêberi
Kurdistan jin tu serdari Kemal
Yekiti bı riya gela Kemal
Zanin serfıraziya gel e Kemal
Berxwedanek germe dılvêt Kemal
Ta azad bin bı jin a xwe lı ser wari

Kemalo

Serok û rêberê min her Kemal
Sılavê nêz û ci dûr i Kemal
Ta em jin bin lı ser wari Kemal
Sılavê min sılavê pır kemal in
Lı ser Burkay sılavê pır Kemal

MELE HESEN

RENG

Sê reng vebû
Yek, jı çavê te, evin bû
Yek, jı xwina me, berxwedan bû
Yek, roja te, xebat bû
Sê reng bûn yek, ketın nav rengên
cihanê
Rengê spi vebu
Zelal, bêderew

İBRAHİM SERHAD

NAMEYÊN XWENDEVANAN / OKUR MEKTUPLARI

Değerli Govend Çalışanları,

Yayın yaşamınızda üstün, kalıcı ve süreklilik dileklerinizi iletiyor, geciken başarı ve kutlama dileklerinizi gönderiyorum. Emeği geçen tüm dostlara teşekkürler.

Govend'in ilk beş sayısına değerli bir dostumun sayesinde sahip olabildim. Tabii ki tanışmamda böylelikle oldu. Zevkle okudum. Gerçekten değerli katkılarınız söz konusu. Benim açımdan daha da özel bir önem arz ediyor. Çünkü Amed'in bağrında bu tür kültürel solukların yükselmesi halkımızın kimliğine sahip çıkmanın bir sonucudur. Bu kazanımları kalıcılaştırıp bir değere dönüştürmek gerektiği yadsınamaz bir gerçektir. Bu anlamıyla halkımızın-ülkemizin yaşadığı tarihsel dönemleri "rivayet"lerden kurtarıp dünü, bugünü yarınlar için belgelemek gerekiyor! Tarihsel kölelik boyundurluğunda kurtulmanın sancılarını yaşadığı günümüzde, geleceğin özgür toplumu için özgür bireyin ilk harcı daha şimdiden atmak ulusal ve toplumsal bir kazanım olduğunu düşünüyorum. Ulusal kültür deryasının yaşam kaynağı doğal olarak üretken-mücadeleci bireyler olacaktır. Govend'in de bu deryaya akacak bir ırmak olmasını temenni ediyorum.

Sevgili dostlar, bundan böyle de derginizi düzenli olarak okumak-izlemek istiyorum (...)

Yaşamınızda ve mücadelenizde başarılar diliyorum.

13 yıllık özlemin ateşiyle ulusal-toplumsal var olma maratonunda yer alan tüm diri solukları özlemlerle, sevgiyle kucaklıyorum.

Sevgiyle, Dostlukla...

01. 11. 1992

M. Can AZBAY

ÖZEL TİP CEZAEVİ
BURSA

Değerli Govend,

Derginizin çocuklarla ilgili bölümleri çok seviyorum, anlayabildiğim kadar okuyorum, gerisini büyüklerime okutuyorum. Çokça şeyler öğrendiğimi söyleyebilirim. (...) Başarılarınızın devamını dilerim.

Senden duymuştum ilkin
Özgürlüğün sesini
Gözgöze gelmiş Kawayla
Dilim çözülmüş, işlemiş kalemim
Çizmişim haritasını Kürdistan'ımın
Anamın adı gibi bilirim
Tanırım şimdi Kürdistan'ımı
Havası nefesim, toprağı ekmeğim
Kasabaları, köyleri ne haldedir? Bilirim.
Kaç fabrikası, kaç okulu
Kaç karakolu var? Bilirim.
Devlet amcalarım
Babamı vurur, bilirim.
"Kardeşiniz" diyorlar
Hani kardeşlerim nerede
Ben bilirim. Ben bilirim.

HASRET

Sensiz ve sevgisiz
Yapayalnız
Susmayan namlu gibi gözlerim
Duvarlarda
Her şey daha katmerli
Gecenin karanlığı
Umudun parlaklığı
Hasretlerin keskinliği
Ve adın
Bıçak gibi keser geceyi
Ardından gardiyanın ayak sesi
Kapkara gölge gibi
Yine feryat dolu ranzam
Öfkem yine zulamda
Gel, gel artık hasretim

M. DOST

Taylan ŞEŞEOULLARI

Hevalên
Hêja,
Berpîrsiya
rên Go-
vendê,
(...) Kovara
Govend
gîhiştê
destê me.
Em dê ko-
vara
"Zanin" de
gelek
kêfxweş in
ku danin û
sitendin di
navbera me
de çêbe
(...) EzHel-
besteki diy-
ari ma-
mostê hêja
Baran
dîkîm.
Hêvidarim
ku ciheki di
kovara we
da bîbine.
Lî gel rêz û
sîlavên me.

Ferhad
ÇELEBÎ
Berpîrsiya

K nêr

ra Zanin
Q
27.9.1992

EZ NÊZÎ ROKÊ DIBIM **(Diyari Baran)**

Bî alî rokê de em derin
em nêzik dibim..
dî daristanan de
dî çîyan de
dî bajarên de..
em nêzik dibim
dî kolanê şefeqê re derbas dibim
lî dûmana axê suwar dibim
lî mijivê guhdar dibim
de va em nêzik dibim
Xak xwe dîgîwêşe
qêrin jê tê der
Rojek nû veda
jê nîne veger
Kulilkan şax dan
zayînek nîye
Em nêzik dibim
ev dem ne zûye..
* * *

Va asîman singa xwe vekir
bî destê me girt
porê me şeh kir
em tengezar bûn..
jî kevîrên aramê
jî reşîya lî ser me vegirti
xak gazînce dîke
şewcyên laşê me rast dîke..
saz dîke
ber bî rokê de dehf dîde
dehf dîde

em nêzik dibim
Dest lî destan vemale
çav hewîsi çavan dibim
evin xwe car dîke
dexsî dîkeve..
dîşkê... jî hev par dibe
* * *

Ba bî evîni me dî hêwîne
Ala bî nazî xwe dihejîne
jî çavê me, rok û şev
vemuztîn..
Em bî alî jyanê de dirîn..
diyare ku em saxîn... ku em saxîn
ku em saxîn.../.

Ferhad ÇELEBÎ
Qamişlê / 22.9.1992

Koma
DENGÊ AZADÎ

EM AZADIXWAZ IN

STRAN MÜZİK ÜRETİM

ÇIKTI TÜM KASETÇİLERDE